

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

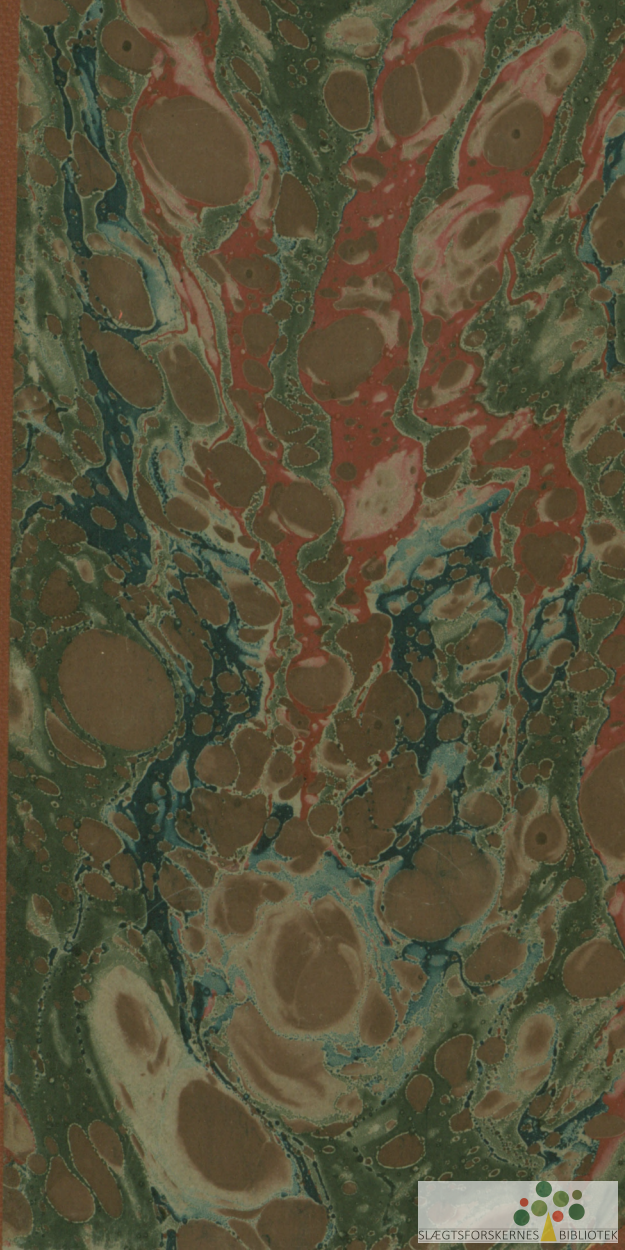
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

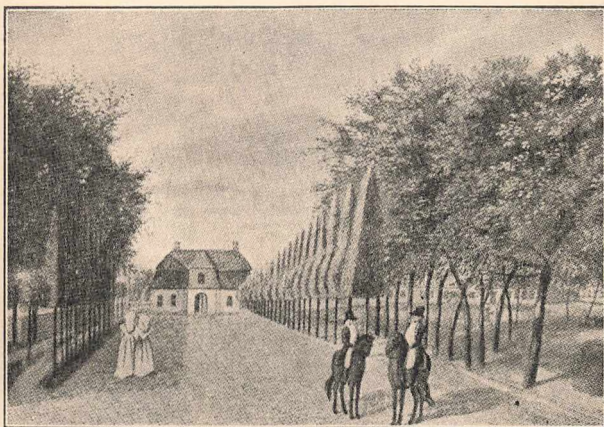

OLAF CARLSEN

CHRISTIAN MOLBECH

OG

SORØ

DEL I.

LEVIN & MUNKSGAARDS FORLAG

KØBENHAVN 1932

**CHRISTIAN MOLBECH
OG SORØ**

Copyright 1932
by
Olaf Carlsen.

SCHOLÆ ACADEMIÆ SORANÆ
CUI GRATIAM HABET
HOC OPUS DEDICIT
AUTOR

FORORD.

Chr. Molbech maa i Sammenligning med mange af vor Tids Mennesker anses for at have været særdeles begunstiget af Lykken. Det faldt i hans Lod at faa Lejlighed til gennem sit Arbejde at bruge og udvikle de Evner og Anlæg, som han tidligt følte sig i Besiddelse af; derfor kunde han ogsaa allerede i et Brev fra Ungdomsaarene skrive, at han engang vilde forlade Livet med den Bevidsthed, »at jeg stræbte at naa den Uddannelse, som jeg følte laa inden for min Sphære«; men naar han i samme Forbindelse udtrykker sin Tvivl om, at det vil lykkes ham at frembringe noget, der kunde redde hans Navn fra Hverdagsmenneskets Forglemmelse og sikre ham et Minde, saa har han ved Udførelsen af sin store Arbejdslyst gjort denne sin Tvivl til Skamme og indskrevet sit Navn i den danske Litteratur og dansk

Aandslivs Historie, og selv om man har faret haardt frem mod hans Minde, er dette dog ikke blevet udslettet, — paa et Omraade vil hans Navn og hans Gerning i hvert Fald blive bevaret; thi det forhold sig ikke saaledes, som P. L. Møller skriver i sin Kritik over Chr. Molbech, at man ved at kaste Blikket tilbage over hans Liv og Gerning kun øjner en uendelig Steppe, besaaet med utallige Bog- og Bladtitler, men intetsteds opdager en Horisont, hvor Blikket kan finde Støtte og Hvile. Ved Studiet af Molbechs Liv og Forfatterskab vil man nemlig hurtigt finde en Horisont, og ved nærmere Betragtning hæver den sig til en Himmel, der hvælver sig over det Sted, hvor hans Vugge stod, og hvortil han bestandig vendte tilbage, saavel i Livet som i sit Forfatterskab.

Det er mit Haab, at denne Bog maa faa flere Læsere, end mine tidligere Arbejder har fundet, saa det vil blive mig muligt at fortsætte den.

Taastrup, i April 1932.

Olaf Carlsen.

INDHOLD.

	Side
I. Hjemmet og Ungdomsaarene i Sorø	11
II. Boginteresse, Biblioteksansættelse og Skribentlyst. Besøg i Sorø. »Et Brev fra Sorøe«	39
III. Chr. Molbechs Ungdomskærlighed	74
IV. Haabet til Sorø. Under Indtrykket af Akademiets Brand	93
Noter og Henvisninger	117

KAPITEL I.

Johan Christian Molbech, der som den første af en senere meget bekendt litterær Slægt betraadte Litteraturens Veje, var Søn af en Sadelmagermester i Oslo; 21 Aar gammel blev han 1765 Student; men da han ikke havde Raad til at læse videre ved Universitetet i København, vendte han tilbage til sit Hjemland, hvor han i de følgende Aar havde forskellige Pladser som Huslærer. Denne Virksomhed afbrødes kun en kort Tid, medens han en Sommer var nede i København for at tage filosofisk Eksamen; men i 1772 forlod han for bestandigt sit Fædreland, idet han blev ansat som Hovmester for Kammerjunkeren Peder Sehested, der skulde studere ved det soranske Akademi.

Da dette Hverv var endt, modtog J. C. Molbech i Begyndelsen af 1774 en Hus-

lærerplads hos Justitsraad Neergaard paa Svenstrup, hvis ældste Søn han underviste i to Aar. Under Opholdet paa Svenstrup oplevede han den Sorg, at hans Forlovede døde, og han besluttede sig nu til helt at opgive sine teologiske Studier.¹⁾

I 1776 kom Molbech atter til Sorø, idet Professor Andreas Schytte havde anbefalet ham til Gehejmeraad Adam Christopher v. Holsten, der som Ejer af Baroniet Holstenhus hørte til en af de rigeste og mest ansete Adelsfamilier paa Fyn;²⁾ og som Hovmester for Gehejmeraadens yngste Søn, Ditlev Caj v. Holsten, der siden blev Officer,³⁾ har Molbech antagelig ogsaa boet hos Andreas Schytte, i hvis Hus den unge Baron opholdt sig, indtil han ved Professorens Død Aaret efter flyttede over paa Akademiet.⁴⁾

Molbechs Tilknytning til Sorø skulde dog snart faa en fastere Karakter; thi den 1. Maj 1778 modtog han af Overhovmester v. Reitzenstein Bestalling som Repetent ved Akademiet, i hvilken Egenskab han i Særdeleshed havde »at besørge saavel den publique som private Repetition

udi alle de Videnskaber, hvorover Professorerne publice læser, med de[m] af Akademisterne, som uden nogen Hovmester opholder sig her ved Akademiet, alt paa en Maade indrettet efter enhvers Talent og saaledes, at deraf kan flyde den intenderede Nytte«; desuden blev det ham paalagt »at vaage, saa meget det ham muligt er, over Akademisternes ordentlige og dydige Opførsel, saavel ved Taflet som andre Steder, ihvor han end maatte konversere dem, efterdi unge Mennesker behøver saavel Undervisning i gode Sæder som Videnskaber, hvilket første er ikke mindre vigtigt end det sidste«. ⁵⁾ Molbechs Arbejde som Repetent var saaledes som alt andet virkeligt Lærerarbejde af en dobbelt Art; han skulde være baade Underviser og Opdrager.

Efter at han nu havde faaet Foden inden for den akademiske Læreanstalt, stræbte han naturligvis mod at naa det næste Trin, en Professorpost. Da den juridiske Professor Laurits Kongslev døde i 1783, søgte Molbech derfor Professoratet »in jure naturæ et civili«, idet han tilbød

at underkaste sig den juridiske Eksamen. Embedet blev imidlertid givet til den juridiske Dekan ved Kommunitetet, Hans Nicolai Nissen; denne Forbigaaelse var dog ikke ensbetydende med, at Molbech ikke havde gjort god Fyldest i Stillingen som Repetent, ellers havde man vel næppe givet ham den opmuntrende Trøst i Form af en kongelig Resolution, ifølge hvilken det danske Kancelli blev bemyndiget til at meddele Molbech, at han i Betragtning af den Flid, han havde udvist i sit Arbejde som Repetent, maatte »gennem Kancelliet nyde Hans Majestæts allernaadigste Forsikring om en eller anden konvenabel Forfremmelse, naar dertil maatte gives Lejlighed«. ⁶⁾)

I Tillid til dette kongelige Løfte søgte Molbech i de følgende Aar adskillige Embeder, især i Norge; »men Kancelliet brugte Udflugter, naar jeg søgte et eller andet konvenabelt Embede, indtil den matematiske Profession ved Sorø blev ledig; den søgte jeg, og hvis jeg ikke direkte havde søgt Kronprinsen, var jeg og gaaet Glip af dette Embede«. ⁷⁾) — Det var i 1787, at

hans Anstrengelser endelig kronedes med Held, og han blev udnævnt til Professor i Filosofi og Matematik, fra hvilken Stilling han afskedigedes i Naade og med Pension, da Frederik VI i 1822 genoprettede Skolen og Akademiet i Sorø.

Molbech var da 78 Aar gammel, og i Direktionens Indstilling om hans Afskedigelse hedder det da sikkert ogsaa med Føje, at han ikke længere var i Stand til at forestaa nogen Lærerpost, »men behøver den Embedshvile, som han i Virkeligheden allerede har nydt fra den Tid af, da Akademiet ophørte at være i Virksomhed«, ⁸⁾ — dette var da omtrent 30 Aar siden.

Som Pensionist af Navn levede Molbech kun 2 Aar; han døde i 1824 og stedtes til Hvile i den Grav paa Sorø Kirkegaard, der er Hvilestedet for tre Generationer af den Molbechske Slægt. Hans Hustru, Luise Philippine Friederiche, f. Tübel, som han havde lært at kende paa en Baderejse til Tyskland og ægtet i Aaret 1782, overlevede ham til 1829.

I de Aar, J. C. Molbech virkede som Professor ved Sorø Akademi, førte dette

en hensygnende Tilværelse; i 1793 var de Studerendes Antal kun tre, — hvoraf de to endda var Brødre.⁹⁾ Molbech søgte til det sidste at finde Midler til at redde Akademiet fra den truende Undergang; saaledes bebudede han i det lige anførte Skrift at ville udgive en Række Soranerbiografier, omfattende alle dem, der havde studeret ved Akademiet siden dets Opretelse. Ved et saadant Værk mente han at kunne fremlægge talrige, uomstødelige Vidnesbyrd om, hvorledes Akademiet havde virket med Held til Videnskabernes Fremme og til Samfundets Vel. Idéen var jo ret original, baade hvad Formaalet og den litterære Plan i sig selv angik, og Molbech kunde derfor ogsaa med Rette skrive, at et saadant Forsøg i Historieskrivningen vilde foruden at blive af Betydning for Sorø Akademi tillige give et ikke ubetydeligt Bidrag til Fædrelandets Historie, da saa mange Soranere dels havde beklædt og dels endnu beklædte vigtige Embeder.

For at kunne virkeliggøre den her udkastede Plan maatte han bede alle Soranere om at meddele ham deres Levnedsløb

med Oplysninger om Embedsforfremmelser og Giftermaal, samt om der skulde være »en eller anden betydelig Opdagelse, Indretning eller Forslag, de kan have gjort til Statens Tjeneste«. Han opfordrede dernæst ogsaa Slægtninge og Venner af afdøde Soranere til at sende ham »de sandfærdige Kundskaber«, som de maatte sidde inde med, og som kunde være af Interesse for hans Arbejde. — Da han i 21 Aar havde kendt de skiftende Hold Soranere, tiltroede han sig — »uden at være indtaget af al for megen Selvtillid« — de fornødne Forudsætninger for at kunne løse denne Opgave paa en tilfredsstillende Maade.

Det er vel mere end tvivlsomt, om Molbechs Arbejde, hvis det var udkommet, vilde have haft den tilsigtede Virkning; men for Eftertiden kunde et personalhistorisk Værk som det paatænkte være blevet af stor Interesse.

Da det endelig stod Molbech klart, at Sorø Akademis Skæbne var beseglet, og at altsaa de soranske Professorers ihærdige Anstrengelser for at holde det i Live var forgæves, besluttede han sig til at søge an-

den Virksomhed, og medens han med Ængstelse og Uro saa den usikre Fremtid i Møde, droges han ved Valget af en ny Stilling mod Hjemlandet i Nord; i 1793 indsendte han sin Ansøgning om det ledige Embede som Sorenskriver i Søndre Gudbrandsdalen.

Molbech var naturligvis beredt paa at møde den Indvending, at der til alle Dommerembeder maatte kræves juridisk Eksamen; han erklærede sig derfor villig til, inden for en af Kancelliet fastsat Tidsfrist, at disputere for den juridiske Doktorgrad, for at det ikke skulde faa Udseende af, at han, der i mange Aar — »skønt privat« — havde manuduceret til den juridiske Eksamen, skulde synes at ville unddrage sig Pligten til at aflægge et offentligt Bevis for sin Indsigt i de juridiske Videnskaber; men som Professor philosophiæ et matheseos, der offentligt havde eksamineret i de filosofiske Videnskaber, »der aldeles henhører til de juridiske«, ansaa han det for at være under sin Værdighed at indstille sig til juridisk Eksamen, og desuden betragtede han en Doktorgrad i de juridiske Videnskaber

som et langt bedre Vidnesbyrd om juridisk Indsigt og om grundigt udviklede Principper end en Eksamen, hvis heldige Udfald som oftest beror paa en lykkelig Hukommelse.¹⁰⁾

Afgørelsen med Hensyn til det nævnte Embedes Besættelse trak længe ud, og Mølbech begyndte derfor at blive utaalmodig og ængstelig for Udfaldet. Den 25. Maj, tre Maaneder efter, at han havde indgivet sin Ansøgning, skrev han da til Sorø Akademis og Soranernes trofaste Ven, Hofmarskal Johan v. Bülow, og bad indtrængende denne om at antage sig hans Sag, — saa tvivlede han intet Øjeblik om, at hans Ønske jo vilde blive opfyldt.¹¹⁾

»Jeg er meget urolig,« hedder det i Mølbechs Brev til Johan v. Bülow, »inden jeg faar at vide, om jeg skal blive lykkelig ved denne Lejlighed; sker det, jeg inderligt ønsker, har jeg, næst Gud, ingen anden at takke derfor end Deres Ekscellence, som jeg og mine bestandigt og uden Skrømt vil velsigne; og Himlen skal vist bønhøre os, saa at De, ædelmodige Herre! som her ved har ophjulpet en hel Familie, skal vist

blive lykkelig, saa lykkelig, som den sande store, ædelmodige Mand fortjener, der ikke blot føler, men medvirker til Medborgeres sande Vel.«

Bülow kunde imidlertid ikke udrette noget for den soranske Professor; hans Indflydelse havde det sidste Aar været stærkt i Aftagende, og hans Forhold til Kronprinsen var paa denne Tid ganske ødelagt;¹²⁾ otte Dage efter, at Molbech havde skrevet sit Brev til ham, var han afskediget fra sin betydningsfulde Stilling,¹³⁾ og dermed svandt ogsaa de lysere Udsigter for Molbech, selv om han endnu i tre Maaneder kunne nære et stille Haab, indtil ogsaa dette svandt, da Embedet endelig blev givet til en anden.¹⁴⁾

J. C. Molbech maatte altsaa — om end kun nødtvungent — blive i Sorø, hvor han som Professor havde sit Hjem i den hyggelige Pavillon, der bærer Navnet »Molbechshus«.¹⁵⁾ Embedsforretningerne lagde ikke stærkt Beslag paa hans Tid og Kræfter, efter at Akademiet i 1793 havde standset sin Virksomhed; større Besvær har han derimod haft med at skaffe, hvad der

behøvedes til Familiens Underhold;¹⁶⁾ den kom efterhaanden til at tælle tre Sønner og lige saa mange Døtre.

Den ældste af hele Børneflokken var Sønnen Christian, der blev født den 8. Oktober 1783.

Man havde det Aar haft et sjældent smukt og varmt Efteraar, og den unge Fru Molbech havde om Eftermiddagen hin 8. Oktober ladet sig friste til at tage en Tur over Søen og var gaaet i Land paa Bøgholm, hvor det ventede Barn nær var kommet til Verden,¹⁷⁾ og Chr. Molbech vilde i saa Fald for første Gang have set Dagens Lys paa den skovbevoksede Ø, der siden stod for ham som et af de skønneste Steder i Sorøegnen, fordi han følte sig betaget af den fortryllende Udsigt, der her var til alle Sider;¹⁸⁾ — maaske har Moderens Fortælling om Udflugten til Bøgholm paa hans Fødselsdag ogsaa bevirket, at denne Ø for ham fik en særlig Tillokkelse, saa den ofte senere drog ham til sig.

Moderen, der havde en stærk Forkærlighed for at sejle paa Søen, nærede det Ønske, at hendes førstefødte Søn skulde

vies til Havet og befare større Vande end den hjemlige, skovomkransede Sø; i sit syvende Aar blev han derfor indskrevet som Søkadet; men senere blev det bestemt, at han skulde ud i den store Verden som Handelsmand; 13 Aar gammel indskibede han sig da til Indien. Rejsen blev imidlertid hurtigt afbrudt; han naaede kun til Helsingør, hvor en Brystsygdom tvang ham til at forlade Skibet og gaa i Land.¹⁹⁾

Fra Helsingør skrev han til sin Fader og meddelte denne, at han havde besluttet sig til at blive i sit Fødeland, — »da jeg nok med Guds Hjælp haaber ved Hjælp af de Kundskaber, Du allerede har bibragt mig, og de[m], jeg haaber, Du i Fremtiden er saa god at bibringe mig, at det ej skal mangle, jeg ogsaa her nok kommer frem«. ²⁰⁾ Efter dette synes det, som om det har været Hjemvé, der fremkaldte det Sygdomsanfald, der fik ham til at vende om. Den 24. December Kl. 7 om Aftenen ankom han til »det kære Sorø, som jeg nu ikke havde set i næsten 3 Maaneder«, og han »tilbragte denne gode Juleaften, som jeg for nogen Tid [siden] troede at skulle

helligholde maaske i Kanalen, meget fornøjet under glade Samtaler om Forsynets gode Bestyrelse«. ²¹⁾)

Det var saaledes ikke Skæbnens Vilje, at Chr. Molbech ad Sø- eller Handelsvejen skulde drage til fjerne Lande; men han var bestemt for Studievejen, ad hvilken han med Videnskabsmandens tunge Op-
pakning skulde søge tilbage til Fortidens Danmark.

Chr. Molbech fortsatte nu sin afbrudte Læsning, dels paa egen Haand og dels under Faderens og et Par soranske Professors Vejledning; men hans svage Helbred i Forening med et ensomt Liv gav hans følsomme Sind Hang til Melankoli. — I sit 21. Aar skriver han i et Brev til Rasmus Nyerup, at han fra sin tidlige Barn-
dom har maattet slæbe med et sygeligt Legeme og som Følge deraf med en sygelig, vantreven Sjæl. ²²⁾) Hans to Aar yngre Broder, Carl Frederik, der paa denne Tid gik i Slagelse Latinskole, var den eneste, med hvem han ret kunde udveksle Tanker, og han glædede sig derfor, naar det stundede mod en Ferie, og Broderen ventedes hjem.

Da Pinsen 1800 stod for Døren, skrev han utaalmodigt til Carl Frederik for »først og fremmest« at spørge ham om, hvornaar Ferien begyndte, og for dernæst at overtale ham til at skaffe sig nogle Dages ekstra Frihed;²³⁾ da Broderens Svar herpaa ikke tilfredsstillede ham, skriver han kort efter igen for indtrængende at bede ham — »som en sand Ven og Broder« — jo før jo hellere at komme og derved skaffe ham nogle glade Timer, — »som jeg, naar Du er borte, desværre! kun har faa, saare faa af«. ²⁴⁾

Den blide, soranske Natur med dens Mangel paa Udsyn, der let giver Indtryk af Stilstand, bidrog vel til Tider sit til at give det melankolske Drag i hans Karakter Næring; men oftest forskaffede den ham dog hans Livs bedste Glæder, — »de yndige, blide Glæder, som Naturen med gavmild Haand yder dens sande Dyrkere, der ikke hykler Følelse for dens utallige Skønheder«. ²⁵⁾ Molbech følte sig alle Dage som en Naturens Søn; — »aldrig svinder af min Sjæl de Nydelser, som Naturen skænkede mig, aldrig de høje Anelser, som den

vakte hos mig, aldrig Mindet om den rene Tilfredshed og Ro, som jeg i mine lykkelige Ungdomsaar nød i dens Skød. Har jeg nogen Sinde levet, da var det i hine Aar, hvor jeg dannedes mindre i udvortes Stræben, mere i indvortes Liv og Følelser.«²⁶⁾ Da han som gammel tænkte paa sin forestaaende Død, kunde han heller ikke ønske sig den smukkere, end hvis han maatte dø paa en skøn Sommerdag, i straalende Solskin og under aaben Himmel.²⁷⁾

Roen og Ensomheden i Sorø var i god Samklang med Molbechs Gemyt, der ikke var stemt for den livslystne Ungdoms uadventede Livsførelse; men i disse Omgivelser udvikledes tillige hans Tilbøjelighed til Selvoptagethed og til unyttige Selvplagerier, og han fremelskede Særheder i sin Karakter, som ellers gerne slibes af i Omgangen med Kammerater. Det Bakkehusnavn, »den ottekantede«, som Kamma Rahbek gav ham, indeholder da ogsaa en dybere Erkendelse af hans Væsens Egenskaber, end den tilfældige Bemærkning,

der skaffede ham det,²⁸⁾ ved en flygtig Betragtning giver Indtryk af.

Mod Grublerierne dannede Arbejdet en sund og sikkert haardt tiltrængt Modvægt; thi da Molbech drev stærkt paa med Studierne, maa disse have beslaglagt en stor Del af hans Tid og Tanker. Han arbejdede i Forhold til sin Alder i det hele ret selvstændigt, og samtidig med at han forberedte sig til Universitetet, skrev han allerede paa sit første litterære Arbejde, en Oversættelse af Ovids »Epistolæ ex Ponto«, hvortil han udarbejdede en Indledning om Digterens Liv og Værker, som han fik udgivet i »Minerva« for 1802.²⁹⁾ Desuden var han optaget af at indsamle Stof til en Afhandling om Rousseau,³⁰⁾ der ved sit følsomme Sind og sin sværmeriske Naturbegejstring udøvede en ikke ringe Tiltrækning og Indflydelse paa den unge Molbech, der med Iver læste alt af og om »denne Frankrigs store og sande Filosof«;³¹⁾ saaledes læste han — »med lige Interesse og Fornøjelse« — flere Gange Rousseaus »Confessions«;³²⁾ men »det lille litterære Projekt«, der var Formaalet med

dette hans »ivrige Ungdomsstudium« af Rousseaus Levned,³³⁾ lykkedes det ham aldrig at faa realiseret, skønt han engang var Udgivelsen saa nær, at han havde udsendt en Subskriptionsindbydelse til Værket.³⁴⁾

Molbechs Kendskab og Kærlighed til Bøger udvikledes naturligvis i høj Grad ved, at han saa tidligt tog Studierne selvstændigt og videnskabeligt. Af Optegnelserne om hans Læsning i Aaret 1801 kan vi baade se, hvad han læste, og hvorledes han læste; det var mest Litteraturhistorie, politisk Historie og Pædagogik, og over det læste nedskrev han sine ræsonnerende Bemærkninger. I en selvbiografisk Skildring paa Tysk³⁵⁾ fortæller han, at han allerede som Dreng elskede at blade i gamle Auktionskataloger og de Bogfortegnelser, han kunde faa fat i, og hans Optegnelser vidner ogsaa om, at bibliografiske Oplysninger havde hans særlige Interesse, og at han ret med Lyst fordybede sig i, hvad der af egentlig Bibliotekslitteratur kom inden for hans Rækkevidde. Da han havde læst J. C. Stockhausens »Critischer Entwurf einer

auserlesenen Bibliothek für den Liebhaber der Philosophie und schönen Wissenschaften« (Berlin 1764), fandt han, at det var en Bog, der rummede »adskillige rigtige og læseværdige Raisonnements over Læsning, den rette Brug af Bøger og Indretning af Bogsamlinger m. m., som mange kunde have nødig at tage til Eftertanke«, og han tvivlede derfor ikke om, at en Fortsættelse af dette Værk — »maaske efter en noget mere udbredt Plan« — vilde være til megen Nytte.³⁶⁾

Akademiets store og kostbare Bibliotek har derimod kun i ringe Grad virket fremmende paa Molbechs Interesse for Bøger eller beriget hans Viden og Indsigt i boglig Henseende, da det ikke var ham tilgængeligt.³⁷⁾ Dette Bibliotek, skriver han i sin tyske Selvbiografi, var nemlig en aflaaet Skat, som en Professor i Historie, der var alt andet end Bogven, vogtede »mit neidischem Eifer«, selv over for sine Kolleger. Et Par Gange havde han den Lykke at betræde denne Helligdom; men da den 14—15aarige Dreng havde den Dristighed at tage en Bog ned fra dens

Plads, blev han strengt vist til Rette af Bibliotekaren med disse Ord: oculis non manibus.

Da Bibliotekaren, Professor C. A. Borch, døde 1805, ønskede Professor Molbech at faa Bibliotekarposten, og han tog Stemann det meget ilde op, da det blev overdraget dennes Huslærer, W. K. Heiberg, at føre Tilsyn med Biblioteket og fuldføre det paabegyndte Katalog.³⁸⁾ Molbech forfattede i den Anledning en Klage til Danske Kancelli, i hvilken han udtalte, at han ikke kunde tro, Kancelliet uden Grund havde villet krænke eller ydmyge ham saa dybt, som han var blevet det ved, at han, der i næsten 20 Aar havde været Professor, i 10 Aar Repetent og i 7 Aar Hovmester ved Sorø Akademi, var blevet tilsidesat for og tildels underordnet en Student, som blot i nogle Aar havde været og var privat Huslærer for Amtmand Stemanns Børn. Han kunde imidlertid ikke finde nogen Grund til en saadan Tilside-sættelse; han var sig ikke bevidst paa nogen Maade ved sine Forhold i sit Embede at have gjort sig fortjent til denne Kræn-

kelse. Hans Majestæt havde tværtimod allerede i 1784, »da Heiberg var nylig født«, givet ham Løfte om Forfremmelse som Paaskønnelse af hans Flid som offentlig Repetent. — Molbech syntes saaledes ikke at tænke paa, at dette Løfte alt var indfriet ved hans Udnævnelse til Professor. — Desuden havde han med de øvrige Professorer i 16 Aar og uden Vederlag forrettet Overhovmesterembedet. Han følte sig derfor, da han ikke kunde tro, det høje Kollegiums Medlemmer vilde ydmyge og krænke en kgl. Embedsmand, fuldkommen overbevist om, at Kancelliets Afgørelse ene og alene maatte forklares ved, at han for at overtage Bibliotekarposten havde søgt om 50 Rd. i Tillæg til sin Gage; men var dette Grunden til, at han var blevet forbigaaet, erklærede han sig villig til at paatage sig Hvervet som Bibliotekar paa de Vilkaar, hvorpaa det var betroet Heiberg. Naar han tilbød gratis at bringe det Bibliotek i Orden, »der i flere Aar synes at have været til blot for Bogorme og er langt fra at eje Litteraturens seneste Produkter«, skyldtes det dels

den inderlige Lyst, han fra sin Ungdom havde næret til Litteraturhistorien, og dels Ønsket om at gavne den Stiftelse, hvis Lærer han havde været i saa mange Aar.³⁹⁾

Der kom imidlertid intet ud af dette Klageskrift. Molbech maatte vente til en anden og bedre Lejlighed med at faa sit Ønske opfyldt, og denne indtraf, da Heiberg i 1809 blev kaldet til Præst i Norge; men denne Gang var Professor Molbech forsigtigere med at stille Krav, idet han, inden han indgav sin Ansøgning, ønskede, at Christian forhørte sig hos Moldenhawer, der foruden at være Bibliotekar ved Det kgl. Bibliotek ogsaa var Medlem af Universitetsdirektionen, om Bibliotekarposten kunde søges med Tillæg til Professoreggen.⁴⁰⁾ Da Moldenhawer snart kunde ventes til Sorø, raadede Chr. Molbech sin Fader til hellere personligt at tale med denne om Biblioteket, — hvad Professor Molbech dog undlod, da han — vel huskende gammel Fortræd — nødig vilde befatte sig med Biblioteket under Stemanns Bestyrelse.⁴¹⁾

Skønt Akademiets Bibliotek under

Borchs Beskyttelse var en lukket Helligdom for Chr. Molbech i hans Sorø-Aar, forlod han alligevel sin Barndomsby med et betydeligt Bogkendskab, der strakte sig videre end hans Læsning; inden han forlod Sorø, fik han nemlig Lejlighed til at udføre et Biblioteksarbejde, der yderligere maatte klare ham hans Interesser og Evner i denne Retning. Det var, da han paa-tog sig Udarbejdelsen af et Katalog over den nylig afdøde Historiker N. D. Riegels' Bibliotek.

Riegels havde et Par Aar før sin Død oprettet et Undervisningsinstitut i Sorø,⁴²⁾ og Molbech havde ved personligt Bekendtskab lært at højagte »denne virkelig af Staten og Videnskaben saa højt fortjente Mand«, hvis Minde han vilde ære sit hele Liv igennem.⁴³⁾ — Han søgte da ogsaa siden at rehabilitere Riegels som Historiker og forsvare ham imod Miskendelsen. I et af sine første Skrifter ydede han ham den Anerkendelse, at han, hvad »Lærdom, Aand og Indsigt i Danmarks nyere Historie« angik, maatte sættes over en anden polemisk og stridslysten Historieskriver

som G. L. Baden;⁴⁴⁾ og da Jens Møller engang havde skrevet nogle nedsættende Ord om den Tone, Riegels angav i Litteraturen,⁴⁵⁾ tog Molbech Afstand fra en saadan Udtalelse, som han fandt meget uretfærdig.⁴⁶⁾

I 1802 blev Chr. Molbech paa Grundlag af Vidnesbyrd fra Professorerne Borch og Nissen indskrevet som Student ved Universitetet, og da han saaledes ikke tog nogen egentlig Studentereksamen, maatte han finde sig i at høre til de saakaldte Kakkelovnsstudenters lidet estimerede Klasse.⁴⁷⁾

Om hans Forhold til de to soranske Professorer, der foruden Faderen havde læst med ham, vides ikke meget. H. N. Nissen lagde han sig sikkert senere ud med, da han reducerede en rosende Omtale, denne engang havde faaet, til intet. Anledningen hertil var, at »Dagen« havde gjort et stort Nummer ud af, at Nissen havde udsendt et Program paa Dansk til Akademiets Fest paa Kongens Fødselsdag 1808. I »Københavns Skilderi« Nr. 35 fremkom der derfor et anonymt Indlæg,

hvis Forfatter betegnede sig selv som Soraner, og hvori det i Sandhedens Interesse oplystes, at danske Programmer i de sidste 20 Aar havde været ganske almindelige ved Sorø Akademis Højtideligheder. Den anonyme Forfatter var ingen anden end Chr. Molbech; i et udateret Brev fra 1808 skriver Professor Molbech nemlig til sin Søn, at dennes Kritik i »Københavns Skilderi« af Professor Nissens Program var baade sand og velskreven; men da Forfatteren let kunde dechifreres, frygtede han, at Kritikken vilde forskaffe Skribenten Professor Nissens Had.

Med C. A. Borch har Chr. Molbech vel haft flere fælles Interesser, selv om han ikke var tilfreds med ham som Bogmand og Bibliotekar; der maa i hvert Fald have været visse Tilknytningspunkter mellem dem, siden Molbech ved Professor Borchs Død i 1805 henvendte sig til hans Enke, Fru A. M. Borch, med Anmodning om nogle personlige Oplysninger, da han ønskede at hædre den afdødes Minde ved at give en Levnedsskildring af ham. Fru Borch saa sig imidlertid ikke i Stand til

at meddele ham ret meget; thi — skriver hun⁴⁸⁾ — hvad der havde givet »hans ædle Karakter den Bitterhed, den undertiden havde, kunde jeg nok sige Dem; men det er af de Ting, som ikke bør blottes for Verdens Øjne; endnu levende Mennesker vilde lide for meget derved, og alt dette bør være sunket med ham i Graven; kun for den evige Dommer vil det tjene til hans Retfærdiggørelse, og af mit Hjerte skal det aldrig udslettes.« — Hvad Fru Borch her hentyder til, maa være det spændte Forhold, der bestod mellem Akademiets Professorer, og som gav sig Udslag i adskillige Konflikter, — ogsaa mellem Borch og J. C. Molbech, hvilket denne endnu ikke havde glemt, og han misbilligede derfor sin Søns Plan om at skrive Borchs Biografi; han vilde meget fraraade ham det og erklærede, at han selv intet Bidrag vilde sende ham; »thi det, jeg med Sandhed kan sige om denne Mand, taaler ikke de efterlevende at vide«. ⁴⁹⁾

Ved Chr. Molbechs Opbrud fra Sorø i 1802 endte hans »ungdommelige, sorøiske Guldalder«. ⁵⁰⁾ Han forlod nu det Sted,

»i hvis Skønheder«, som han siden udtrykte det,⁵¹⁾ »jeg indviedes i den Tid, da mit Liv var en Afspejling af den smilende Natur, i hvis Skød jeg hvilede;« der var knyttet stærke Baand mellem ham og hans Fødeby, og han følte sig stedse opfyldt af Taknemmelighed mod det højeste Forsyn, der lod ham fødes i Sorø, hvor han i ensom Stilhed lærte at elske sit Fædreland, dets Natur og dets skønne Sprog.⁵²⁾

Det er, som om de Ord, Molbech i sin Afhandling om P. F. Suhm anvender ved Skildringen af dennes Ungdomsophold paa Næsbyholm, ogsaa staar som Udtryk for, hvad han selv havde følt og erfaret med Hensyn til Betydningen af de Indtryk, han i Opvækstaarene og den første, betydningsfulde Ungdomstid havde modtaget af den midtsjællandske Natur. Man mærker Selvsynets stemningsbaarne Kraft, de beslægtede Oplevelsers og fælles Minders Forstaaelse, naar han skriver: »Hist, hvor den gamle Borg ligger skjult og ensomt i mørke, alvorlige Skove, nær ved den minderige Susaa og ved hin store Sø, der modtager den i sit Skød; hvor Sjæl-

lands herlige Natur aabenbarer sin rigeste Skønhedsfylde: dér levede Suhm nogle af sine vigtigste Ynglingsaar; dér lagdes Grunden til hans Lærdom, og dér tog hans Aand den Retning, som den siden paa Videnskabernes Bane fulgte;«⁵³) og det er tillige, som om Molbechs Omtale af den unge Suhm, der paa hint minderige, skønne Sted med Begærlighed øste af den Kundskabens Kilde, han dér fandt, og nu stod rustet til at begynde Studielivets lange Vandring, leder Tanken hen paa Forfatterens egne Erfaringer og Forudsætninger, da han selv stod ved det tilsvarende, vigtige Vendepunkt i sit Liv; — »dér,« hedder det videre i Molbechs Skildring, »udtømte han alt i sit Livs Morgen de Kundskabskilder, som en betydelig Bogsamling aabnede ham, og dér gjorde han sine første Ungdomsforsøg som Forfatter; dér, i landlig Ro, oplodes hans Blik for Naturens Skønhed, som trindt omkring tilsmilede ham; dér, under en værdig Lærers kloge og omhyggelige Vejledning, naaede hans Sjæl en tidlig Modenhed og Grundighed, blev fortrolig med

den klassiske Oldtids Mesterværker og dannedes til at fatte det skønne med samme Lyst som det sande og grundige.«

Naar Molbech med saa stor Varme og dyb Forstaaelse kunde skildre, hvilken Værdi Opholdet paa Næsbyholm havde haft for Suhms Liv, hans Udvikling og Gerning som Historiker, skyldes det utvivlsomt, at han dømte ud fra den Betydning, han selv tillagde det Ungdomsliv, han under lignende Omstændigheder som de her omtalte havde tilbragt i Sorø.

KAPITEL II.

I København begyndte Chr. Molbech paa det juridiske Studium; men da han væsentligst var henvist til selv at skulle skaffe sig det fornødne til Livets Ophold, søgte han hurtigt den Vej, hans naturlige Anlæg og Interesser anviste ham, og Maalet herfor var det litterære og videnskabelige Arbejde med og mellem Bøger.

Hans første litterære Arbejde, den tidligere omtalte Indledning til Oversættelsen af Ovid, synes ogsaa at have givet ham Blod paa Tanden, saa han fik Lyst til at blive Litterat. Denne Virksomhed forskaffede ham imidlertid foreløbig flere Udgifter end Indtægter, idet den krævede større Boganskaffelser, end et regulært Brødstudium ellers fordrer, og hans Bogkøb voksede derfor snart i en for Faderen betænkelig Grad; da Sønnen saaledes en

gang havde bedt ham om 3 Rd., medens Professoren kun var i Stand til at sende ham 2, greb denne derfor Lejligheden til at formane ham til Sparsommelighed, — »især med at købe Bøger, som kan faas paa Bibliotekerne«; de nødvendige Bøger maatte han naturligvis have Lov til at anskaffe, hvor Pengene saa end skulde komme fra; men han burde vogte sig for den Fristelse at købe Bøger, blot fordi der var godt Køb paa dem.¹⁾ Christian kunde dog ikke holde igen, og den bekymrede Fader maatte gentagne Gange advare og formane ham. »Bogormen,« skriver han saaledes ved en anden Lejlighed, »maa Du med herkulisk Mod som en Hydra stræbe at overvinde. Jeg synker saa dybt i Gæld, at jeg til sidst har ingen Udkomme.«²⁾ Sønnen lovede da ogsaa for Fremtiden at være mere forsigtig med Hensyn til denne Pengeanvendelse; men det kneb ham at holde Løftet, og Professoren klagede atter sin Nød. Det var ikke Sønnens Økonomi angaaende Klæder og andre Fornødenheder, han var misfornøjet med. »Nej, gode Christian, i denne Henseende har jeg

intet at bebrejde Dig; men Bogormen, Bogormen! Lad denne for evig Tid være dræbt, og hold Dit Løfte aldrig under Dine og mine nuværende Omstændigheder at købe hverken Bøger eller andet, uden man straks kan betale det.«³⁾)

Samtidig med at Chr. Molbech læste til juridisk Forberedelseseksamen, omgikkes han med Planer om at faa en Biblioteksansættelse for bedre at kunne dyrke sine litterære Interesser og for derved tillige at sikre sig en passende Livsstilling. Faderen kunde naturligvis ikke have noget imod, at Sønnen fik en saadan Ansættelse; han frygtede blot for, at Biblioteksarbejdet skulde drage ham bort fra Embeds- og Brødstudiet; han fandt, at det var vigtigere for ham at faa den juridiske Eksamen end at blive Volontør ved et af de store Biblioteker, fordi denne Stilling ikke i Længden vilde gavne ham saa meget som en Embedseksamen, — »og jeg tilstaar rent ud,« skriver han herom i et Brev,⁴⁾) »at dersom Din attraaede Ansættelse paa Biblioteket skulde hindre Din Eksamen, da vil jeg med Hænder og Fødder — efter

Ordsproget — sætte mig derimod;« men da han følte sig overbevist om, at Sønnen, selv om han fik den nævnte Ansættelse, vilde fortsætte sit juridiske Studium, var han villig til at gøre alt, hvad der stod i hans Magt, for at hjælpe ham til den attraaede Post.

Derfor ansaa han det ogsaa for bedst, at Sønnen ikke forlod København, var det end kun for kortere Tid, da den gunstige Lejlighed til Ønskets Opnaaelse derved let kunde gaa tabt. Chr. Molbech havde nemlig i Sinde at komme en Tur til Sorø, saa snart det blev Foraar; det var jo første Gang, han ikke var i Sorø ved Foraarets Komme, og han kunde vist næppe tænke sig ikke at opleve Løvspringet i Skovene omkring Søen derhjemme. Han maa allerede tidligt have skrevet til Faderen derom; thi i Februar skriver denne til sin Søn:⁵⁾ »Kommer Du hertil, inden Du faar Eksamen, ligger denne Sag Dig paa Hjertet og betager Dig al den Fornøjelse, som Foraaret kunde ellers skænke Dig. Der-som Du i Maj Maaned vil komme hertil, skal jeg som en god, gammel Peripatiker

møde Dig i Roskilde, men paa Vilkaar, Du og skal bruge Apostlenes Heste; disse spiser ingen Havre, og Havren vil blive dyr til Foraaret. Overvej denne Sag; det er en betænkelig Ting at forlade København, og det af mange Aarsager. Dine Kostdage kunde gaa ind derved. En Vakance kunde indfalde paa Biblioteket.« Over for disse Argumenter bøjede den unge Molbech sig, og Faderen udtrykte sin Tilfredshed med denne hans Beslutning i følgende Ord: »Særdeles kært er det mig, at Du ikke kommer til Sorø, inden Du har absolveret Din Eksamen; thi naar denne er lagt tilbage, kan Du ret nyde Sommerens Glæder.«⁶⁾

I Efteraaret 1803 bestod Chr. Molbech den juridiske Præliminæreksamen med et særdeles smukt Resultat. Professoren var overstrømmende glad herover og længtes nu utaalmodigt efter sin Søn. »Kom Du, min gode Christian, kom snart til Sorø; il i Din Faders aabne Arme, at jeg ret kan trykke Dig til mit glade Hjerte.«⁷⁾

Denne lovende Begyndelse paa den juridiske Løbebane formaaede imidlertid

ikke at holde Chr. Molbech fangen ved det juridiske Studium. Han brød sig ikke om at følge den slagne Vej, men vilde gerne begynde paa at vænne sig til at gaa mod Strømmen.⁸⁾ Han nærede ikke høje Tanker om Eksamensvæsenet; den Glæde, han havde beredt sin Fader ved at bestaa den nævnte Eksamen med Glans, var for ham Hovedsagen, — det øvrige var i hans Øjne intet; han regnede Eksaminer for at være rene Ubetydeligheder. Narreri og Farce var de Betegnelser, han brugte om den Eksamensforestilling, han lige havde været med til at opføre.⁹⁾

Snart begyndte Faderen da ogsaa at blive urolig for, hvordan det gik med Fortsættelsen. »Jeg har intet hørt fra Dig,« skriver han med bange Anelser, »om Du har begyndt at høre de juridiske Forelæsninger. Dette er for Dig og mig, gode Christian, en saare vigtig Sag, og uden at Du begynder derpaa, kan Du aldrig komme til Maalet, nemlig faa Eksamen, som jo er Hensigten af Dit Ophold i København, og som ene og alene skal udgøre Din timelige Lykke.«¹⁰⁾

Det var tydeligt nok ogsaa i den Hensigt at holde Sønnen fast ved Studiet, at Professor Molbech tænkte paa at faa ham ind i Økonomi- og Kommercekollegiet eller ind i Told- og Rentekammeret; jævnsides med sit Arbejde paa et af disse Kontorer kunde han jo godt læse videre; dette vilde han sikkert ikke blot føle sig tvunget til, hvis han ønskede at avancere; men en Eksamen var tillige det sikreste Middel, ved hvilket han, hvis han skulde blive ked af Kancelliarbejdet, turde gøre sig Haab om at faa fat i noget andet; thi havde han først sin Eksamen, da kunde han — som hans Fader trøstende skrev¹¹⁾ — »give alle Kollegier en god Dag« og altid finde sit Brød i Verden.

Chr. Molbech var imidlertid lige saa lidt interesseret i Faderens Planer om at faa ham anbragt paa et Kancellikontor som i den juridiske Eksamenslæsning. Hans Ønsker med Hensyn til en Fremtidsstilling gik alene ud paa at faa Foden indenfor ved et af de to store Biblioteker i København, og dette mente han at have bedre Udsigt til at naa ved Biblioteksman-

den og Litteraturprofessoren Rasmus Nyerups end ved Juraens Hjælp.

Første Gang, Molbech havde truffet Rasmus Nyerup, var paa en Rejse, han i Sommeren 1802 foretog med Faderen til København; paa Turen fra Sorø til Ringsted havde de ved den Lejlighed kørt sammen med en Mand, der var dem ganske ubekendt, og som de heller ikke undervejs fik stiftet nærmere Bekendtskab med, »da han kun talte saare lidet«; men ved en Hændelse erfarede Molbech, da han kom til København, at denne Mand var Professor Rasmus Nyerup.¹²⁾ Siden havde han som Student og hyppig Gæst paa Biblioteket lært Nyerup at kende, og denne fattede tidligt Interesse for den unge Molbech, idet han allerede i 1803 søgte at hjælpe ham til en Ansættelse ved Det kgl. Bibliotek; dette første Forsøg maatte han dog snart opgive, da han erfarede, at Sagen var saa godt som afgjort, »og det paa en Maade, som ikke synes at derivere sig fra Bibliotekaren, men at komme ovenfra nedad, nemlig fra Bibliotekschefen, som nu er Hertugen af Augustenborg«. Den af

Hertugen valgte var Engelstoft, hvem han for et Par Aar siden havde ansat som akademisk Lærer uden dengang at have kunnet gøre Udvej for Lønningen til ham; »derfor gribes nu denne Lejlighed, og næppe kommer derfor nogen anden i Betragtning«. Imidlertid haabede Nyerup ikke, at den unge Molbechs Iver for Biblioteksarbejdet, »hvortil han baade har saa overvejende en Lyst og tillige saa afgjort et Anlæg«, vilde kølnes, fordi Ansættelsen denne Gang var glippet; han kunde trøste ham med, at man inden lang Tid kunde forvente, at der vilde ske Forandringer i Bibliotekets Personale, og hans Rekommandation for Molbech skulde da ikke mangle.¹³⁾

Med god Grund satte Molbech derfor sin Lid til Nyerup, og han blev heller ikke skuffet; det skyldtes saaledes Nyerup, at han i 1804 blev udset til at bistaa ved en Ordning af Det kgl. Biblioteks Dubletter. Da Faderen erfarede dette, kunde han vel ikke andet end glæde sig derover; men samtidig meddelte han sin Søn, at det vilde have glædet ham endnu mere, om denne

havde fortalt ham, at han læste flittigt til den juridiske Eksamen.¹⁴⁾

Sygdom truede imidlertid med at skulle ødelægge den Chance, der her var givet Molbech. I Begyndelsen af Juni var han rejst til Sorø, efter at han i længere Tid havde været syg af en stærk Forkølelse, der havde hindret ham i at udføre det ham tiltænkte Biblioteksarbejde.¹⁵⁾ I Sorø blev han igen syg og maatte i to Maaneder næsten bestandigt holde sig inde, og det var ham da ikke blot en Sorg, at han kun fik nydt saa faa af de Glæder, som Naturen i hans skønne Fødeegn bød paa i saa rigt et Maal; men det var ham ogsaa en Skuffelse, at han ved sin Sygdom hindredes i at udføre det Arbejde, som han havde glædet sig til at komme i Lag med, og som forhaabentligt vilde bringe ham Maalet et Skridt nærmere. Han bad derfor Nyerup om, at denne ved forefaldende Lejlighed vilde forsikre Overbibliotekaren, Professor Moldenhawer, om, at hans Forsømmelighed paa ingen Maade skyldtes Uvilje mod eller Ulyst til det omtalte Arbejde; thi det var stadig hans ivrigste Ønske at

gøre sig »skikket til engang i Tiden at faa en Plads, hvor ringe den end var, ved denne herlige Stiftelse«; men desværre vilde hans indskrænkede Kaar nok ikke tillade ham ret længe at oppebie Opfyldelsen af dette hans højeste Ønske.¹⁶⁾

Under sit Ophold i Sorø har Chr. Molbech sikkert indgaaende drøftet sine Planer og de dermed forbundne Fremtidsudsigter med Faderen, og da denne nu forstod, hvor meget det betød for Sønnen, at han fik den eftertragtede Stilling, tog han sig med Iver af sin Søns Sag. Professorens rejste til København for at tale med Rasmus Nyerup, og dette resulterede i, at Nyerup erklærede sig villig til at overdrage Chr. Molbech en ledig Plads ved Universitetsbiblioteket med et aarligt Honorar af 50 Rd.; hvor beskedent dette Tilbud end maa siges at have været, var det dog Molbech saa kærkomment, at han ikke kunde »andet end med megen Taknemmelighed med begge Hænder imodtage det«.¹⁷⁾ Hans Glæde over den tilbudte Stilling var saa stor, at han med sand Fornøjelse vilde have paataget sig den uden

Løn, hvis blot hans trange Kaar havde tilladt ham det.¹⁸⁾

I Glæden blandede sig snart Frygt for, at Stillingen paa Grund af hans Sygdoms Langvarighed skulde blive besat med en anden; og saaledes gik det ogsaa; men Nyerup handlede sikkert efter velberaad Hu, idet han sørgede for sin unge Ven paa en anden Maade, der baade stemte bedre overens med hans oprindelige Løfte, og hvorved han tillige i det lange Løb vilde gavne ham mere; han skaffede ham nemlig ved sin Anbefaling en Plads som Volontør ved Det kgl. Bibliotek, hvor han et Aars Tid efter, den 29. September 1805, udnævntes til Amanuensis, — og dermed var Molbechs ydre Livsbane afstukket; men hvor meget han end elskede sit Bibliotek, og hvor ivrigt han end studerede og arbejdede med Bøger, trivedes han dog ikke ret ved bestandigt at leve indestængt mellem disse. »Naturens Frihed og Skønhed» var og blev et af de stærkeste Oplevelsesmidler i hans Tilværelse; »en dyb, unævnelig Længsel,« lyder det i et af hans Breve med Ord som skrevet af en Fange

bag Fængselsmure, »bringer mig ofte til at sukke efter den Frihed, jeg savner, og efter Nydelsen af de Herligheder, hvis Billeder hvert Aar med Vaaren fornyes i min Sjæl med ny Ungdomsfriskhed.«¹⁹⁾

Det var selvfølgelig ikke Professor Molbechs Mening, at Sønnen for denne Ansættelses Skyld skulde opgive sit juridiske Studium; men ikke saa snart følte denne, at han var kommet paa sin rette Hylde, før han besluttede sig til helt at slaa Juraen af Tankerne, og det har vel saaledes allerede dengang staaet ham klart, at den højeste Hæder, han kunde ønske at opnaa, var »af en retfærdig Efterslægt« at nævnes blandt sit Fædrelands Historieskrivere.²⁰⁾ Faderen, der stadig havde vanskeligt ved at forsone sig med sin Søns Lyst til de frie Studier, advarede ham alvorligt og indtrængende mod at bygge sin Fremtid paa saa usikkert et Grundlag. »Ugerne læser jeg i Dit Brev denne Efterskrift«, skriver han bekymret over Sønnens Beslutning,²¹⁾ »at Du hverken har været eller nogen Sinde bliver studiosus juris. Det sidste maa Du dog uvægerligt bestemme Dig til; thi

enhver Studerende maa dyrke et Brødstudium, om han ikke sin hele Levetid vil leve et kummerligt Liv og mangle de Behageligheder i Livet, som er forbundet med Levebrød«; — men da Professor Molbech nogen Tid efter modtog sin Søns første Skrift, »Historisk Udsigt over Stuarternes Regiering og Skiebne paa den engelske Throne« (1805), svandt hans Bekymringer og Betænkeligheder; af dette Skrift mente han nemlig at kunne slutte, at Sønnen havde en Fremtid som historisk Forfatter, og at han med den foreliggende Afhandling allerede havde lagt Grunden til sin Lykke; derfor havde denne Bog glædet ham langt mere, end om Sønnen havde sendt ham et Par Hundrede Dukater, — »hvilket sidste vilde, jeg kan ikke nægte det«, føjede han til, »ufejlbarligt gøre mig overmaade glad, efterdi det staar yderlig slet til med mine Finanser«. ²²⁾)

Af Chr. Molbechs Breve og Kalenderoptegnelser kan vi se, at han i den første Snes Aar efter at have forladt Hjemmet i Sorø næsten hver Sommer var paa Besøgdernede. Disse Besøg var ham en Forfri-

skelse og Oplivelse, han ikke godt kunde undvære. »O, maatte disse glade Dage, noget nær de blideste og lykkeligste, som jeg endnu har oplevet«, udbryder han engang i Anledning af et saadant Besøg,²³⁾ »aldrig svinde af min Erindring! Maatte jeg til min sildigste Alder mindes hver Glædens uskyldige Blomst, som jeg i min elskede Families Kreds, tæt omslynget af Venskabs og Kærligheds Rosenkæde, plukkede ved Naturens fulde Barm!« Ikke saa sjældent gik vist Turen over Søen til den Ø, for hvilken Molbech nærede en særlig Forkærlighed, og hvor han ret nød Naturens, Frihedens og Ferielivets Glæder; saaledes beretter Broderen Anton under et Ophold i Sorø ved Vintertid, at han har besøgt Bøgholm i dens Vinterdragt og i Erindringen genoplevet de Fornøjelser, de den foregaaende Sommer havde haft paa denne Ø, — »selv de Sten, som udgjorde vort Ildsted, ligger endnu i den samme Orden, som vi lagde dem. Ja, gode Christian«, slutter han vemodigt ved Tanken om de svundne, herlige Dage, »næppe vil maaske lignende Dage som hine, da vi med vore øvrige Sø-

skende var forsamlede paa denne fortryllende Ø, tilsmile mig mere«. ²⁴⁾

I Chr. Molbechs Sorøbesøg voldte Krigsbegivenhederne 1807 et Afbræk. Han havde dette Aar udsat Besøget, fordi hans Arbejde foreløbig bandt ham til Hovedstaden; da det saa i længere Tid indtraf med stærk og stadig Varme, kunde han jo nok misunde Broderen Carl, der tilbragte Ferien i Sorø. »Imedens Du,« skriver han i et Brev til Broderen, ²⁵⁾ »i Naturens Skød tømmer det herlige Bæger, hun, alles hulde Moder, rækker Dig, og medens Du paa det dejlige Sted, som for mig i det mindste, forener al landlig Skønhed og Behagelighed, alt hvad en ufordærvet Smag kan ønske sig, nyder alle de Glæder, som ingen med mere levende Deltagelse kan ønske Dig end jeg, saa maa mit stakkels Skrog udstaa en næsten utaalelig Kval af forsmædlig Hede og kvælende Dunster i den By, hvor alting nu er saa afskyeligt, som man ikke til nogen Tid af Aaret finder det.«

Intet Under derfor, at Molbech under disse Forhold følte Længslen stærkere end ellers efter Sorøs Sø og Skove; men inden

han kunde blive rejseklar, havde den engelske Hær lagt sig om Staden, og Rejsen maatte opgives, hvad der naturligvis meget ængstede og bedrøvede Familien i Sorø.²⁶⁾ Efter Bombardementet følte Molbech en saadan Lede ved den ulykkelige By, at han ønskede, han aldrig maatte se København mere; selv om han ikke kunde taale at have Fjendens Ødelæggelsesværk for Øje, rejste han dog heller ikke nu til Sorø, og Grunden hertil var vist nok af økonomisk Art; »at der ingen Mulighed er for mig i at komme til Sorø«, hedder det nemlig i et Brev fra denne Tid til Faderen, »vil Du, naar Du overvejer Omstændighederne, lettelig kunne indse.«²⁷⁾

Iøvrigt havde Molbech under Indtrykket af de for Danmarks Skæbne og Fremtid saa betydningsfulde Tildragelser følt sig selv og sit Arbejde ringe og betydningsløst. »Lidet vigtigt og af ringe Værd«, skriver han,²⁸⁾ »er mit Liv og min Idræt; selv betragter jeg det som højst ubetydeligt. Men aldrig til min sidste Time glemmer jeg Aaret 1807. — Hvad er det, jeg tilforn levede, hvad det, jeg tilforn følte

og tænkte, mod det, jeg levede, følte og tænkte i dette for mig mærkværdige Aar? Ikke fyldte Glæden mit Bæger; dog vilde jeg ikke bytte min traurige Længsel for andres Fryd. Mangen en Time i dette Aar var mig mere værd end hele Maaneder af mit fordums Liv. — Skæbnen vilde, at dette Aar blev mærkværdigt ogsaa for mig i en endnu højere Grad ved Danmarks Ulykke. Gid jeg ved dets Ende med Stolt-hed maa kunne føle mig dansk Borger og med Glæde kunne sige: Jeg saa Danmarks Fare og saa dets Sejr!«

Aaret efter, i 1808, tog Molbech fuld Oprejsning for, hvad han det foregaaende Aar havde maattet undvære. Da han stod ved Tærskelen til det nye Aar, vendte hans Tanker sig først mod Barndomsbyen, der ikke maatte tro, at han havde glemt den. Nej, tværtimod:

O, Plet af Jord, hvor Barndoms Lyst
Jeg nød — *ak, kun i føje Dage!* —
Endnu har intet kunnet drage
Dit elskte Billed af mit Bryst. ²⁹⁾

Molbechs Trofasthed over for Sorø viste sig nu som saa ofte senere ikke blot i

Ord, men ogsaa i Gerning. Det blev dette Aar til to Besøg i Sorø; det første i Juli og det andet i August.

Under det første Ophold, der strakte sig over to til tre Uger, foretog Molbech en Række Udflugter til forskellige natur-skønne og historisk interessante Steder; om det sidste Besøg fortæller han følgende i et Brev til Broderen Anton: ³⁰⁾ »I Dag for 8 Dage siden rejste Povel, Grundtvig og jeg til min Fødeby, hvor vi ankom Kl. 12 om Natten. Vi blev der Torsdag, Fredag, Lørdag og Søndag; rejste med Luise til København om Mandagen og kom hertil om Aftenen Kl. 6. Inderligt maa jeg beklage vor fælles fortræffelige Ven, som med den højeste Glæde havde tænkt paa Udførelsen af denne Rejse og de Nydelser, hvori han med os skulde deltage i en af Sjællands herligste og mærkværdigste Egne; men hvis Haab og Glæde og Nydelse paa en sørgelig Maade blev tilintetgjort. Povel blev syg et Par Dage, før vi rejste; dog ikke betydeligere, end at han troede, at Rejsen, langt fra at skade ham, endog vilde befordre hans Helbredelse.

Men han forværredes paa Rejsen og efter samme. Syg kom han til Sorø; syg var han i alle de Dage, vi dér opholdt os; ja, saa syg, at han ikke var i Stand til at deltage i nogen af de Udvandringer, vi foretog. En eneste Gang var han ude med os; da vi roede til Bøgholm og Parnas. Grundtvig og jeg gjorde to betydelige Ture; den ene til Egnen omkring Tjustrup, en af de skønneste i Sjælland; den anden til Sigersted og Mørup. Vort Maal paa den første var egentlig et Oldtidsminde, som findes i en Skov imellem Tjustrup og Gunderslevholm; og dette lønnede fuldelig vor møje-fulde Vandring, som varede fra Kl. 6 om Morgenen til Kl. 3 om Eftermiddagen, da vi kom tilbage til Sorø efter at have gaaet over 4 Mil.«

I Slutningen af dette Brev udtaler Molbech, at han formoder, Broderen vil kunne faa noget at læse paa Prent om denne Tur. Molbech havde nemlig under sit første Sorøbesøg denne Sommer ogsaa været optaget af at give sit Bidrag til Litteraturen om Sorø, — et Bidrag, der skulde blive efterfulgt af mange andre.

Det er, som om Chr. Molbechs lange Fraværelse fra Sorø havde bevirket, at han følte sig endnu stærkere draget af sin Fødeby, og som om han mere andagtsfuldt end tidligere forstod at lytte til Mindernes Tale. Afstanden, Fraværelsen, Savnet og Længslen havde ligesom klaret ham hans Følelser over for dette Sted, saa han nu bedre erkendte, hvad det var, som gav Sorø et særligt Præg og en særegen Plads i vort Lands aandelige og kulturelle Historie. Han følte derfor nu ogsaa Trang til at tolke disse sine Følelser og Tanker i Ord for gennem dem at give Udtryk for de Toner, der lød i hans Indre ved den fornyede Beskuelse af Sorø med de skønne Omgivelser og rige Fortidsminder.

Denne Stemning affødte da en Skilddring af Hjemstavnen under Titlen: »Et Brev fra Sorø«, ³¹⁾ og hertil føjede Molbech som en Efterskrift sin Beretning om Vandrigen til »Offerlunden« ved Gunderslevholm, ³²⁾ der som bekendt ogsaa fik et andet litterært Mindesmærke, idet den inspirerede Grundtvig til det asabegejstrede Digt »Gunderslev Skov«.

Molbechs »Brev fra Sorø« havde ved de mange historiske Minder, Forfatteren her kaldte til Live, straks henrevet Grundtvig, der sværmede stærkt for »den svundne Tids Herlighed«, ³³⁾ og han takkede Molbech i et Digt, der indledes med følgende Vers:

Til Absalons nedsunkne Grav
Du gange hen i Kvælde!

Og han slutter det med den formanende Opfordring til Molbech:

. Men ej vanhellig Sejerskrans
For Nutids Prunk Du binde!

En Opfordring, der var ret overflødig; thi der var i Sammenligning med Fortiden ingen Glans over det Sorø, Molbech da havde for Øje, og han fandt ingen Grund til at flette en Sejerskrans for det Sorø, der stod berøvet sin fordums Herlighed.

Det er uden Tvivl rigtigt, hvad Rønning har formodet, ³⁵⁾ at det var Molbechs »Brev fra Sorø«, og Forfatterens Omtale til Grundtvig og Povel Dons af sine Sommervandringer, der foranledigede de tre

Venner til i Fællesskab at foretage en Rejse til Sorø. Dette bekræftes end yderligere, naar vi ser, at Molbech under Julibesøget i Sorø »første Gang« opdagede, at vi i Parnashøjen »ejer et ærværdigt Minde fra Nordens Oldtid og maaske fra Hedenold«, som han med Sikkerhed antog for at have været »enten en hellig Offerlund eller en Forsamlingsplads«. ³⁶⁾ Denne Opdagelse maa han have omtalt til Grundtvig, siden en af Udflugterne gik over Søen til dette »Oldtidsminde«.

Sit Sorø-Brev tilegnede Molbech en »gammel Soraner«, — »Sorøs og Forfatterens Ven, Etatsraad og Professor G. H. Olsen«, der fra 1787—94 havde virket som Repetent og Professor i Sorø, hvor han havde »henlevet mange af sin fejreste Manddoms gladeste Dage«. ³⁷⁾ I sit Hjem i København havde G. H. Olsen med Glæde modtaget sin fordums soranske Kolligas Søn, der altid var ham en kærkommen Gæst; thi — skriver han — »jeg har i saa mange Aar nydt saa megen Gæstfrihed i Sorø, at jeg maatte være uskønsom, hvis jeg ikke stræbte saa godt som muligt at af-

betale gammel Gæld«. ³⁸⁾ I dette Hjem, der gæstfrit stod aabent for alle, der havde Talent og Evner, ³⁹⁾ havde Molbech og Grundtvig gjort hinandens Bekendtskab. Dedikationen til G. H. Olsen var dog ikke blot en erkendtlig Tak for godt Gæstevenskab; den havde sin dybeste Grund i et aandeligt soransk Fællesskab, som Molbech giver Udtryk for i sin Meddelelse om, at Brevet er skrevet fra et Sted, »hvor De selv i nogle Aar levede for Videnskaberne og for *Livet*, hvor Deres Aand ej blot drog kraftig Næring af Menneskelivets Genskin i den gamle og nyere Tids Mesterværker; men hvor De ogsaa øste af det reneste Væld, som blev dødelige skænket, Naturrens«.

Molbechs »Brev fra Sorø« skildrer dels hans usædvanlige Ferieoplevelser i Anledning af Spaniernes Ophold i Sorø og dels hans Stemninger og Følelser ved at betræde sin Fødebys historiske Grund og staa over for dette Steds historiske Mindesmærker; desuden fortæller han udførligt om Stedets og Egnens Historie. Brevet var — for at bruge Molbechs egne Ord — et

Forsøg paa at tegne de svage Træk af, hvad han følte ved at beskue Sorø, som det paa den Tid var, og ved at tænke sig, hvad det engang havde været; thi naar han vandrede i disse Omgivelser, var det for ham, som om

De svundne Aldre for mig laa,
 Jeg hørte Sagas Stemme,
 Og hvad i Tidens Spejl jeg saa,
 Jeg stræbte tro at nemme.⁴⁰⁾

Den Vej, Molbechs Forfatterskab her slog ind paa, rummer — som det rigtigt er sagt — den Fare, at Glæden over noget nyt straks avler Tanken om, hvorledes det kan fortælles videre, hvorved Indtrykkets Dybde let svækkes. Saaledes førte hans Lyst til litterære Frembringelser ham som bekendt senere paa Udenlandsrejserne til hellere at søge til de skrevne end til Livets egne Kilder, for at han kunde gøre Billederne mere fuldkomne. Den omtalte Fare har dog ikke sat sig Spor i Molbechs Sorø-Brev; dertil var han for stærkt sammenlevet med dette Sted, dets Natur og dets historiske Minder; det havde altsammen som Barndommens Oplevelser og Indtryk

bundfældet sig saa dybt i hans Sind, at han var vokset derved og havde faaet sin Udvikling præget deraf.

Naar Molbech kastede sit Blik tilbage over Sorøs Fortid, da saa han i Aanden først de fromme Munke vandrende i Haven uden for Klosters Mure, glædende sig ved den smilende Natur. Derefter skifter Billedet; Klosteret er blevet Frederik II's Skole, og nu er det Peblingene, der tumler sig lystigt i Leg, »naar de sparsomt tillodes at aande Guds frie Luft«. Han beskriver den sidste Rest af den gamle Klosterbygning, der endnu var at se, — Munkegangen, »den gamle, skumle og dog saa ærværdige, hvælvede Omgang med de smaa, runde Vindøjer i den tykke Mur, som omgiver den sørgelige, indelukte Kildegaard« eller — som vi kalder den — Fratergaarden.

For denne Munkegang, der talte stærkt til Molbechs historiske Sans og Følelser, nærede han et sandt romantisk Sværmeri. Da den senere blev revet ned, protesterede han kraftigt mod en saadan Mangel paa Pietet. I mere end 600 Aar havde Tid og Mennesker skaanet dette Mindesmærke af

Sten, der var mere end en Ruin af Absalons Kloster; det var »det ældste, helt bevarede Bygningsværk i Norden, naar Kirker undtages. Det overflødig rige Sorø Akademi burde ej alene have skaanet, men omhyggeligen fredet og beskyttet ogsaa dette Absalonske Monument. Intet Hensyn til ny Glans og Bekvemmelighed — helst da Byggeplads ikke fattedes denne, og Bygningsmidler ikke sparedes — burde have ledet den nedbrydende Haand; men en passende Restauration af det gamle vilde have bragt Bygmesterens Navn med dobbelt Berømmelse til Efterverdenen. Vi vide forud,« hedder det videre i Molbechs Protest, »hvad der vil siges for at forsvare en modsat Fremgangsmaade; men vi vide ogsaa, hvad Efterverdenen vil sige og dømme, og hvad Samtiden ej vil fortie. Ingen, som har kendt de stolte Levninger af det berømte Sorø Kloster, vil uden Smerte kunne tænke paa, at paa samme Tid, da man i Preussen restaurerede det gamle Marienborg, og da Speiers Domkirke, der henved halvandet Hundrede Aar, til Skændsel for Ludvig den Fjorten-

des Regering, var en øde Ruin, blev istandsat, maatte paa Sorøs klassiske Bund et af de ærværdigste og mærkeligste Bygningsmonumenter i Norden forsvinde.«⁴²)

Efter at have skildret Hvideslægtens og Klosters Historie, lovprist de fædrelandshistoriske Arbejder, der her var blevet skrevet, og efter at have omtalt Skolens og især de to soranske Akademiers korte Blomstringstid, kommer Molbech til sin egen Tids Sorø, — og et sørgeligt Syn er det, som her møder ham, naar han betragter Nutidens Sorø paa Baggrund af Stedets glansfulde Historie. »Mørk og inderligt smertende,« udbryder han, »er Tanken om, hvad Sorø var, hvad det kunde været, og hvad det er. Nu sidder den sørgende Skygge i Gruset af sin fordums Storhed; hyllet i skummelt Mørke, trykket, nedbøjet i Støvet hæver den stundom med Længsel det brystne Øje (sic) til Ham, de Danskes Fader i Fred og Krig, de blide Musers Ven og Beskytter; Ham, som endnu sidder kraftfuld paa Skjoldungers gamle Stol; Ham, som Dan og Nor elsker og værger som deres Frelser

»Til Hjertets sidste Slag,
Til Blodets sidste Draabe.«

Molbech satte, som det tydeligt fremgaar af disse Ord, sit Haab til Frederik VI, idet han indirekte, gennem »den sørgende Skygge«, bønfaoldt Dannerkongen om at oprette et nyt Akademi paa dette traditionsrige Sted, hvor Biblioteket stod som det snart eneste Minde om Sorøs akademiske Fortid.

Sin historiske Vandring afsluttede Molbech i den prægtige, gamle Kirke, som hæver sig »udvortes beskeden og prydløs, indvortes høj og lys og skøn og hellig«, og som gemmer Støvet af saa mange af Danmarks store Mænd. Han elskede at dvæle i denne Kirke, som han aldrig betraadte uden hellig Gysen. — »Her under disse høje, lyse Hvælvinger vankede jeg ofte mellem Fortids alvorlige Skygger. Her anede jeg en større Kraft, en større Betydning i de Tider, som svandt for evigt«. Herinde gribes han ikke blot religiøst, idet hans Sjæl hæver sig over Jordelivets Forkrænkelighed mod Evigheden, og han søger at tænke Udødelighedens store Tanke;

men han styrkes og løftes ogsaa nationalt ved at vandre »imellem Skyggerne af saa mange af vort Fødelands Konger og Helte«, ved at staa paa det Sted, hvor en af de største Heroer jordedes, som nogen Tidsalder frembragte, og ved at skue »i den sorte Stendysse« den Konges Grav, hvem Danmark skylder, at det ej blev et sønderlidt Rov for fremmede Røvere; — »hvo,« lyder Molbechs manende Ord, »der ikke ved denne Tanke kraftigen rystes, hvis Sjæl ej opløftes og styrkes til Daad, i ham bor ej nordisk Aand; hans djærve Fædre vil ikke kendes ved ham.«⁴³⁾

Molbechs Sorø-Brev er et typisk litterært Udslag af Romantikkens Naturlidelse og historiske Drømmerier. Derfor faldt en nøgtern Historiker af det forrige Aarhundredes Aandsretning som G. L. Baden ogsaa over Molbech, da denne optrykte Sorø-Brevet i sine »Ungdomsvandringer«, som efter Badens Mening snarere burde være kaldt Ungdomssværmerier. Baden følte sig ikke tiltalt af de Stemninger, Kirkebegravelserne fremkaldte hos Molbech; han saa i dem kun en farlig Mysti-

cisme, der i Bund og Grund kunde for-
dærve baade Hoved og Hjerte paa den
unge og umodne Læser.⁴⁴⁾ Molbech fandt
imidlertid ikke, der for ham var Anled-
ning til at værdige denne Beskyldning et
Svar, da han formodede, den var »udrun-
det af Uforstandighed«, og da Baden kun
havde »et Par tomme Talemaader og ind-
til Væmmelighed misbrugte Skældsord«
(Sværmer og Mystiker) at støtte sin Dadel
paa.⁴⁵⁾

Hos en Historiker som Vedel Simon-
sen, der var grebet af Romantikkens filo-
sofiske Opfattelse af Naturen og Menne-
skelivet og delte dens Syn paa Histo-
rien,⁴⁶⁾ vakte Molbechs Sorø-Brev derimod
en sand Begejstring. Han havde ikke kun-
net læse denne Skildring fra Sorø »uden
oftere at gribes af de betydningsfuldere
Toner deri og det mageløse Sprog, der for-
ener det hele. I vor Hverdagslitteratur,«
skriver han til Molbech,⁴⁷⁾ »vader vi dag-
lig — det Gud sig forbarme! — gennem et
saadant Søle og i et saa uoverseligt Vande,
at naar et Menneske med Sans for det
bedre engang imellem faar Foden paa fast

Land, saa er hans Glæde stor paa de aandelige Støvlers Vegne; og er dette Land, han betræder, nu ovenikøbet saa ynderigt i Litteraturens Rige som blomstrende Marker og tryllende Skove i Naturens, hvad Under da, om han giver sine Følelser Ord og raaber: Land! omtrent med samme Følelser som de 10,000 Grækere under Xenophon raabte: Vand! Vand! paa Bjerget Teches i Asien.«

Med »Et Brev fra Sorø« vandt Molbechs Navn sikkert først rigtigt Klang i den litterære Verden, og hertil bidrog vel i ikke ringe Grad Grundtvigs tidligere omtalte poetiske Svar i »Københavns Skilderi«; Molbech vendte ved dette Brev Grundtvigs Blik fra den hedenske Oldtid mod Absalons Tidsalder, og der er næppe Tvivl om, at det er Molbechs Skildring af Sorø Kirke, der fik Grundtvig til at lovprise denne i Ord, der i deres Anslag minder stærkt om Molbechs, idet Grundtvig indleder sit Digt »Sorø Kirke« med denne Strofe:

Høje, lyse Guddomsbolig!
 Under Din den stolte Bue
 Andagt maa i Hjertet lue;
 Mangen slumrer her saa rolig,
 Som i den forgangne Tid
 Rørte sig her i vort Nord,
 Vældig i den skarpe Strid,
 Kløgtig i det stærke Ord,
 Hellig for Dit Alterbord.⁴⁸⁾

Dette Digt kunde Molbech da heller ikke andet end holde af, og skønt han, som det hedder i et Brev til Grundtvig ved Nytaarstid 1811,⁴⁹⁾ var ret fornøjet med, hvad han den forudgaaende Sommer selv havde skrevet om denne Kirke, maatte han dog — efter nylig igen at have beset den — erkende, hvor langt dybere Grundtvigs Digt var end hans eget prosaiske Brev; — »men det udvortes var jo ogsaa Hovedsagen hos mig, og jeg tør haabe, at selv Du ikke har gjort det, jeg skrev, aldeles overflødig«.

Den Skildring af Sorø Kirke, Molbech her omtaler, findes i hans »Breve paa en Reise giennem den sydøstlige Deel af Siælland til Møen 1810«, optaget i første Bind af hans »Ungdomsvandringer«. Her giver han følgende Karakteristik af den gamle

Klosterkirke: »Den hele Kirke har ikke en eneste skummel Krog, saa lidt som noget Anstrøg af glimrende, oppudset Nyhed; men det høje og ærværdige, der stærkest udtaler sig i det gamle, er her omstraalet af en ædel, ungdommelig Glans, som vi snart vinder kær, og som opliver Sindet lige saa meget, som det ved hint opløftes; den gemmer hin Herlighed, som Sjælen aldrig forgætter, for dem, hvis Øje ej blot lokkes af udvortes Pragt«. ⁵⁰⁾

Mere end ved selve Kirkebygningen begejstredes Molbech dog ved det Minde, der her gemmes om den Helt, »hvis Erindring ej blot er hellig paa dette Sted, men hvis herlige Minde lever i Danmarks Aarbøger, saa længe Tid og Erindring ej er udslettet«. ⁵¹⁾

Absalon havde han givet sin Ungdoms udelte Beundring, — »endnu er Dit Minde den virksomste Næring for min Kraft og min Begejstring; endnu er Tanken paa Dit Liv og Din Daad nok for at vække min slumrende Aand, og Dit Billede nok for i dette at lade mig skue Fortids Kraft og Herlighed; endnu er det Sted, som Dit

Mindes Glans omstraalet, som Du frem for alle elskede, som Du i Live vaagede over og efter Døden beskyttede, — endnu er det mig helligt som i hine lykkelige Dage, da mit Fødested var mig alt«. — Derfor nærede Molbech ogsaa det Haab, at hans Fædreland engang skulde høre hans Stemme, naar den lød til Absalons Pris, og vækkes af ham til at hylde den Aand, som besjælede Absalon.⁵²⁾

Det blev imidlertid ikke Molbech — og ej heller Grundtvig, men Ingemann, der af Sorøs historiske Minder skabte en lødig, nationalhistorisk Digtning, hvorved disse Minders aandelige og nationale Værdier blev udmøntet og bragt i Omløb; dog Molbech tilkommer Æren af først at have paavist disse Værdiers Eksistens, ligesom han ogsaa var den første, der forsøgte at drage dem frem for at dele dem med sit Folk.

KAPITEL III.

Foruden Hjemmet og Sorøs skønne Natur og historiske Minder var der endnu et, der drog Molbech tilbage mod Barndommens By.

I Begyndelsen af det Digt, hvormed han slutter sit Sorø-Brev, lader han det være Fortiden og Freden, han søger dernede:

Hist mod Dalen, i hvis tavse Skygger
Livets Fred og Aandens Hvile bygger,
Mod hin blanke, skovomhegnet' Sø,
Mod hin yndige Klosterø,
Mod de gamle, stenomsatte Høje
Vender sig mit længselsfyldte Øje.

Men længere fremme i Digtet forjages Fortiden og Freden af Nutidens Liv, der har fyldt hans skælvende Hjerter med Uro:

Som de svandt de stolte Fortidsminder,
Flygtede mit Hjertes Ro.
Tavse, tunge Taarer rinder,
Tænker jeg paa elskte Bo.

Det var Kærligheden, der med sin alt besejrende Magt havde faaet Molbech til at vende Blikket og Tanken fra Fortiden mod det levende Liv omkring ham; Lykken syntes dog ikke at tilsmile ham, og han nærede kun ringe Haab om at vinde Genstanden for sine Længsler og Drømme. I »de skønne, blide Egne«, hvor hans Kærlighed var født, og hvor han en Tid havde troet eller haabet, at den skulde finde Næring og faa Lov til at vokse og leve, maatte han ogsaa stede den til Hvile og jorde den i Gravens Skød.

Sorø var for Molbech nu ikke blot Stedet, om hvilket han kunde synge:

Hvor Naturens Aand jeg fandt,
Hvor mig mødte alle Vegne
Spor af Tiderne, som svandt;

men Sorø var tillige blevet det Sted,

Hvor jeg saa min Ungdoms Drømme
Glide hen ad Tidens Strømme,
Synke ned i skumle Grav.

I den lille By var det naturligvis ingen Hemmelighed, at det var Postmesterens Datter, Lise Klein, som Molbech havde

kastet sin Kærlighed paa. Saaledes skriver Fuldmægtig hos Amtmand Stemann, Conrad Harhoff, i 1810 til en Ven i København, at Postmesterens Døtre undertiden, om end ikke hyppigt, kom til Molbechs, »og at dette ikkun skete, naar Christian — det lærde Væsen i Kongens Bibliotek — var hjemme, da de saa gerne blev inviteret derned, ligesom ogsaa Christian hang meget hos Kleins.«¹⁾

Allerede fra sin Barndom eller tidlige Ungdom havde Molbech sværmet for Lise Klein, der havde kastet Solstrejf ind i hans ofte tungsindige og formørkede Sjæl, saa den dystre Sindsstemning aldrig helt havde faaet Magten over ham. »En ædel Blomst,« skriver han i December 1809 til Grundtvig, »voksede i Løndom op ved min Side og nærede mit Hjerte med Æmhedens kvægende Duft og styrkede mit matte Øje ved Uskylds og Kærligheds rene Farver.«²⁾

Den Dag, da Kærlighedsluen for Alvor tændtes i hans Hjerte, og det gik op for ham, at han elskede Lise Klein, var ham imidlertid ikke en ublandet Glædens

Dag; han følte straks, at han her vilde møde Genvordigheder. »Dies memorabilis! Apparuit mihi amor«, lyder den Beken- delse, han paa denne mindeværdige Dag betroer til sin Dagbog; men derpaa føjer han til: »Sensi amaras ejus sagittas«. ³⁾ Kærlighedsguden havde truffet ham dybt i Hjertet, og han udbryder betaget: »Et toi, ma jeune amie, dont le souvenir ne s'effacera de mon coeur, même si je ne te verrais plus en ma vie«. ⁴⁾

Det følgende Aar, 1807, var Molbech — som tidligere omtalt — ikke i Sorø, og skønt han vel næppe i det Aar saa Lise Klein, var hun dog stadig i hans Tanker. Derom vidner følgende Digte fra hans Kalenderbog:

Was hilft mir, dass die Rose blüht,
Und dort die edle Traube glüht?
Hab' ich davon Nutz und Genuss,
Wenn ich sie seh'n und missen muss?

Med dette Digt indleder han Aarets Kalenderbog, og det viser i ikke mindre Grad end det, han skriver ved Aarets Slutning, hvad der fyldte hans Sind:

Immer *sie*, wohin ich sehe,
 Immer *sie*, wohin ich flieh'; —
 Wo ich weile, sitze, gehe,
 Seh' ich, ach! nur immer *sie*.

Tidligt følte Molbech, at hans Kærlighed var haabløs. »Je n'etais jamais heureux,« skriver han i sin Kalenderbog; »j'ai toujours eû besoïn de le devenir. Ah! je l'ai perdu!«⁵⁾ I den for ham i flere Henseender ellers saa lykkelige Sommer 1808 blandedes Glæden derfor stærkt med Mismod. »Jeg ved nu engang for alle,« hedder det i et Brev til Grundtvig,⁶⁾ »at evige Længsler, som aldrig opfyldes, blev den Lod, Nornen kastede paa mit Livs Vugge«; — men saa længe han endnu ikke havde bedt om det afgørende Ord, bevarede han dog trods alle ildevarslende Solmærker et lønligt Haab om, at det endelige Svar skulde bringe ham den attraaede Lykke. Han klamrede sig, svævende mellem Haab og Frygt, til hvert et venligt Ord fra den Elskede. Turde han mon tro, at det betød hans Redning? Da han saaledes en Dag modtog et Brev fra Søsteren Luise, der var ham »saare kært«, udbryder

han i den Anledning opmuntret og styrket: »O, maatte den svage Straale af Haabets Morgenrøde, som Du, elskede L., vakte i mit døende Hjerte, ej udslukkes.«⁷⁾

Længe fik Molbech ikke Lov til at glædes ved denne Lysning; da han ved Nytaarstid var i Sorø, søgte han at faa en Afgørelse, saa han kom ud af den pinlige Uvished, der vel i Længden var ham værre end selv den mest bitre Vished. Under den 4. Januar 1809 noterer han i sin Dagbog: »Saa jeg Elisa«; og en halv Snes Dage senere skriver han: »Den 14de om Aftenen Kl. 10 svandt det sidste Glimt af det herligste i Skabningen for mit Øje. Den 15de var jeg om Aftenen i København, alene med min Ulykke, min Smerte og min Længsel; mit Hjerte hensunken i Sorg, min Sjæls hele Kraft opløst af Haabløshed.«

Lise Kleins Afslag synes dog ikke at have været endeligt; et saadant fik han først et halvt Aars Tid senere.

I Juni Maaned kom Molbech til Sorø, hvor han endnu fandt Vaaren næsten i dens første Opblomstring, og han kunde paa sin Ankomstdag »i det mindste have

nydt en af de skønneste Aftener«, han nogen Sinde havde tilbragt i den frie Natur.⁸⁾ — »Men det er ikke altid, at med de udvortes Betingelser forener sig de indvortes; tildels var jeg noget medtaget af Blæst og Støv; tildels var mit Sind ikke saa aabent for en ren Beskuelse af den Herlighed, der omgav mig, som jeg vilde ønsket det«.

Da han atter skulde forlade Sorø og vende tilbage til sit »sørgelige Fængsel«, var det ham, som skulde han for stedse sige sin Barndomsby Farvel. »Her er intet for mig; og paa den hele vide Jord har jeg intet mere at søge«. Livet laa øde for ham, og Fremtiden stod for ham som en gabende Tomhed. »Naar Hjertet er tomt, og intet kan udfylde det, da er Jorden død og Livet koldt, — og kun det eviges Glans staar i uforkrænkelig Herlighed«.⁹⁾

Dagen før Afrejsen fra Sorø skrev han et Brev til Lise Klein,¹⁰⁾ og i København ventede han nu hendes Svar og dermed sin Dom. Da Afgørelsen indtraf, bragte den ham, skønt han jo ikke mødte den uforberedt, til Fortvivlelsens Rand; det blev

»den ulykkeligste Dag, da Haabets sidste, svage Glimt, som jeg daarligen endnu nærede, sluktes for evigt«; og fortvivlet sluttede han: »Nu kan jeg da med gyselig Kulde opgive Livet og søndertræde dets sidste Blomst«. ¹¹⁾)

Livet havde mistet al Tillokkelse for ham; han syntes ikke, det længere havde noget at skænke ham, og han længtes nu blot mod Døden og Graven:

Paa Jord hvad skal jeg søge mer?
 Mit Liv, min Lyst er svundet.
 Den Ro, jeg drømte mig saa nær,
 Den har jeg ikke fundet.
 Nu Sjælen tom og Hjertet lukt,
 Og Øjets indre Lys er slukt,
 Og Verden vild og øde.
 Thi hvad i Livet ej jeg fandt,
 I Graven vil jeg søge;
 Dér skal ej længer jordisk Tant
 Min Smerte grumt forøge.

...

Kom snart, Du lille Engel sød!
 Og læg mig i min Moders Skød,
 At dér jeg trygt kan slumre. ¹²⁾)

Der var kun en, hos hvem Molbech mente at kunne finde Trøst i sin store Sorg, og det var Vennen Grundtvig; — og dog vilde han ikke udøse sit Hjertes

evige Klager for ham, da denne med Rette kunde dadle »den modløse, som en Lidenskab uden Haab og uden udvortes Næring kan berøve saa meget af Livets højere Kraft«;¹³⁾ thi Grundtvig selv havde aldrig ladet sig overvinde af jordisk Smerte eller af noget jordisk Tab, og Molbech forstod kun alt for godt, at han ved at dele sine smertelige Følelser med Grundtvig let vilde oprive et Saar hos denne, »hvis Smerte sikkerligt kun faa vil vide at skønne saa meget som jeg«.¹⁴⁾ Molbech erkendte desuden, at han ikke ejede den dybe kristelige Tro, ved hvilken Grundtvig havde besejret sin ulykkelige Lidenskab for Fruen paa Egelykke; thi det er uden Tvivl denne Episode i Grundtvigs Liv, Molbech vilde undgaa at opfriske i hans Erindring. Molbech følte ogsaa, at Grundtvigs og hans Sjæl var støbt i forskellig Form, og at Grundtvig derfor heller aldrig kunde blive den, der var i Stand til at bevirke en Omdannelse hos ham, — i Fald han trængte til en saadan. Dette kunde kun ske ved et Menneske, som han elskede med hele sin Sjæl, — »saaledes som jeg engang har elsket«; men

et saadant Menneske ventede Molbech ikke mere at finde i Verden.¹⁵⁾

Molbech frelste sig fra den Welt-schmerz, der truede med at knuge ham til Jorden, ved at skrive sig fri af den. Hans sorgfyldte Sindsstemning præger da ogsaa helt Indholdet af den Bog, han under Titlen »Vaarblomster og Hedeurter« udsendte i 1810, og om hvilken P. E. Müller skrev, at alt i den aander en mørk Stemning, Savn og levende Længsel efter det højere,¹⁶⁾ — en Karakteristik, der var mere velvillig og forstaaende end den, en senere Kritiker fremsatte i satiriske Bemærkninger som, at alt er »indvævet i en Taaredug af stille Fortvivlelse«, eller at det synes, som Forfatteren har villet tage Gift.¹⁷⁾ P. E. Müllers karakteriserende Ord gælder ikke mindst Afhandlingen »Om Livet, dets Væsen og Værd«, der var skrevet paa en Tid, da Molbech — som det hedder i et Brev til Grundtvig¹⁸⁾ — havde saare lidet at holde sig til i Livet, og da det næsten havde tabt al udvortes Værd for ham. Denne Afhandling glædede imidlertid »ret inderligt« hans Fader i Sorø, der fandt,

at den var skrevet i dyb filosofisk Aand;¹⁹⁾ derimod havde Faderen ikke kunnet glæde sig over Bogens mange Elegier, — »ikke fordi at de jo er skrevet langt bedre, end jeg kunde skrive dem; men fordi de alle viser Din Sjæls melankolske Sindsstemning, som jeg inderligt ønsker at kunne omstemme«.

I Sorø havde man selvfølgelig travlt med at drøfte de Steder i Molbechs »metriske og prosaiske Blandinger«, der kunde tænkes at have Allusion til den Kurv, Forfatteren havde hentet sig hos Lise Klein. Familien Klein synes iøvrigt selv at have været ivrigt optaget af at betro de Oplysninger, man her sad inde med til Forklaring af forskellige Ting i Molbechs Bog, »som en dyb Hemmelighed« til Familiens Venner, — og snart var den ude over Byen.²⁰⁾

Til Lise Klein henvender Molbech sig i Digtet:

O Du, som var mig huld fra spæde Aar,
Som blid og from og ædel ved min Side
I Barndoms Morgen, i Din Rosenvaar
Saa Livets Sølvbæk mellem Blomster glide:

Dig vil jeg mindes, selv naar alt forgaar;
 Naar Livets Skygger hen mod Graven skride,
 Dit Billede mig gennem Mulmet følger,
 Dets milde Glans ej nogen Sky fordølger.

Hende mindes han ogsaa, naar han skriver: »Mig var Du engang alt, og ingen af Livets Blomster var yndige som de, Du fordum sankede mig og stille bandt i en prydløs Krans«;²¹⁾ og dybt følte han stadig Smerten over Tabet af den Lykke, han engang drømte om at opnaa ved hendes Side. Aldrig mere skulde han vandre med hende i Naturen, medens de begge mere følte, end de talte, og aldrig mere skulde han ved at møde hendes klare, skyfri Blik atter drømme sig ind i Livet og føle, at han ikke længere var ene i Verden. — »Hvor er Du nu, straalende Billede? Hvor er Vaarens Glans og Livets Ynde?« Ak, maa han sukkende svare: »Aldrig vender de mere tilbage«; men Mindet om hende, der havde været ham Vaaren og Livet, svandt ikke:

End ser jeg Dig i Livets Morgenrøde
 Som Østens Purpur paa min Himmel gløde.²²⁾

I Digtet »Da hun var borte« ser vi

Digteren vandre længselsfuldt og søgende omkring for at finde hende igen; men overalt hører han kun disse Ord:

»Hun borte er!« — Saa møder alle Vegne
 Mig her en ensom Klagelyd; —
 »Thi søg ej mer i disse mørke Egne
 Den evig tabte Livets Fryd.
 Med hende svandt den gyldne Morgenrøde,
 Og Vaarens Lyst og alle Roser døde!«

For Molbech havde Nattens Skygger sænket sig over Sorø, der — som det hedder i Digtet »Til min Fødeegn« — gemte

Alt, hvad i Livet mig er kært,
 Alt, hvad mig Livets Værd har lært;

men Skyggerne spredtes lidt efter lidt, og den Gravlængsel, der en Tid havde saa stærkt et Tag i ham, forvandt han efterhaanden, saa han atter fandt nyt Livsmod og aandelig Berigelse ved at vende tilbage til Fædrenebyen:

Dér jeg aander og lever, did flygter urolige Længsel,
 Naar den i evige Strid kun maa hentære sig selv.
 Dér jeg dvæler med Lyst i Drømmenes gyldne Rige,
 Naar over endelig Tid Anelse hæver min Aand.

Og en Dag følte han pludseligt, at han stod ved et Vendepunkt i sit Liv: »En ny Til-

værelse skal jeg begynde. Livet skal oplade sig for mig. Dets Klarhed skal omstraale mit Væsen«. ²³⁾ Derfor kunde han ogsaa trods det Minde om Sorg og Skuffelse, der for ham knyttede sig til Fødebyen, nu med Tanken paa alt det gode, han dér havde modtaget, erklære, at han »stedse tro og taknemmelig« vilde mindes, hvad Sorø havde skænket ham, — »og glemme mine svundne Ungdomsdrømme og endnu tælle Dig blandt de kære Fristeder paa Jorden, hvor jeg kan finde Hjemmets Ro«. ²⁴⁾

Lise Klein levede kun nogle faa Aar endnu; i December 1813 døde hun blidt og stille »efter en langvarig Tæring, paa dragen af Dans«. ²⁵⁾ At Lise Klein var sygelig og skrantede i sine sidste Leveaar, derpaa tyder ogsaa følgende Udtalelser af Molbech i Kalenderbogen for 1810: »Rene, blide, hellige Sjæl! Dig ønsker jeg den Fred, jeg forgæves søger! — Men saa tit,« skriver han derefter, »jeg ser Din Klarhed sørgeligt mørknet af tunge Skyer, der opstiger af den skumle, dybe Afgrund, hvori Livet forgaar, saa tit føler jeg Skæbnens kolde Haand lig et skarpt og isnende

Staal i mit Hjertes evigt blødende Saar. Kan dette nogen Sinde læges, saa længe jeg ved og ser Dig ulykkelig?»

Da Sygdommen hen mod Efteraaret 1813 forværredes, modtog Molbech Meddelelse herom fra sin Søster Luise; det var det første Brev fra hende, der havde været ham »ubehageligt« at faa.²⁶⁾ Efterretningen om Lise Kleins Sygdom bevægede ham dybt, og det maa have været svært for ham, da han tilskrev hende.²⁷⁾ Det var jo hans Afskedshilsen for Livet til den, han havde omfattet med Livets stærkeste Følelser. Paa sit Brev modtog han et Svar, det sidste Brev, Lise Klein skrev, og det rørte ham inderligt heri at læse de Ord: »Men jeg vil trøste mig ved, at der kommer en Sommer efter denne«. Disse Ord skrev hun — uden at ane sin nære Død — efter at have beklaget sig over, at Sommeren var svundet, uden at hun en eneste Dag havde kunnet glæde sig ved den. — »Hvad vilde alle Livets Trængsler være mig,« udbrøder Molbech grebet af Lise Kleins fortrøstningsfulde Ord, »naar jeg kunde dø som denne Pige, der vist aldrig med sit Vi-

dende har gjort nogen imod? — Thi at jeg for hendes Skyld har haft mange mørke Dage, bør jeg vist ikke tilregne hende.«²⁸⁾

Iøvrigt synes det, som Molbech paa denne Tid havde reddet sig ud af sin første, store Kærligheds Forlis og forsonet sig med den uafvendelige Skæbne, der, som han vidste, truede Lise Klein. Hertil bidrog i ikke ringe Grad det Trylleri, som Fruen paa Bakkehuset øvede over ham. »Fru R. er uden Tvivl et originalt og temmelig genialsk Fruentimmer,« skriver han i Anledning af sit første Besøg i Hjemmet paa Bakkehuset.²⁹⁾ Selskabet dér var ham »inderlig behageligt og interessant«, og han følte sig stærkt betaget af de »uforglemmelige« Timer, han oplevede i det Rahbekske Hjem.³⁰⁾ Næsten hver Uge tilbragte han her to eller tre Eftermiddage og Aftener paa en for sin Aand og sit Hjerte lige kær Maade. Rahbek ansaa han — »en og anden Svaghed uagtet« — for at være »en inderlig elskværdig Mand og et af de bedste Mennesker, man vil finde; og kendte Du hans Kone,« hedder det i et Brev til

Broderen Anton,³¹⁾ »da vilde Du sige, at Du kendte et af de sjældneste, ædleste og aandrigeste Fruentimre. At eje en saadan Veninde er i Sandhed en af de højeste Lyksaligheder, dette Liv kan skænke.« — Intet Under derfor, at han syntes, han stod ved Begyndelsen til et nyt Afsnit i sit Liv. »Hvor forunderligen,« udbryder han glad, »aabner sig mit Livs maaske skønneste og mest betydningsfulde Periode.«³²⁾ — Ved den Tid traf han ogsaa paa Bakkehuset »den indtagende Hanne Langberg«,³³⁾ der siden blev hans Hustru.

Under disse Forhold er det forklarligt, at Molbech paa den sidste Fødselsdag, han vidste, Lise Klein vilde komme til at opleve, — det var en halv Snes Dage, før Døden indtraf —, kunde skrive saa køligt og behersket til Kamma Rahbek om de Følelser, som Tanken om Lise Klein paa Dødslejet vakte hos ham. Det dybe Hjerteresaar, hun engang havde bibragt ham, var nu helet saa meget, at han maatte erkende, han havde erfaret de menneskelige Følelsers Ubestandighed og Forgængelighed; for fem Aar siden, tilstaar han, vilde han un-

der disse Omstændigheder have været i en ganske anderledes Forfatning; men han kunde dog heller ikke nu koldt og følelsesløst forestille sig den Pige liggende for Døden, »der engang var den eneste, hvis Billede opfyldte mit Hjerte, og i hvis Kærlighed jeg drømte at opnaa Livets højeste Maal«. Hendes Billede havde præget sig dybt i hans Hjerte, og intet andet havde hidtil rent kunnet fortrænge det, — »ikke blot fordi jeg aldrig kunde glemme, hvorledes jeg elskede hende, og hvor megen Indflydelse hun havde paa mit Liv, — men ogsaa fordi hun er saa god og saa elskværdig, at ingen, som kendte hende, kunde glemme hende«. ³⁴)

I sin Dagbog har Molbech indført Meddelelsen om Lise Kleins Død med Angivelse af Klokkeslettet for Dødens Indtræden. Han har hertil føjet nogle Ord, i hvilke han udtrykker sine Følelser ved Budskabet om, at Lise Klein ikke mere var. »Gud give mig,« skriver han i Erindring om, hvad hun havde været for ham, »at jeg altid maatte kunne bevare hendes Minde i et rent Hjerte. — Han skænke mig

den Naade at dø roligt og i Fred som hun.«³⁵⁾

Sine Ungdomsaars bevægede Oplevelser — »die Zeit der ersten Liebe«, som hverken var eller blev »die goldne Zeit« — forsøgte Molbech paa sine gamle Dage at genopfriske i en selvbiografisk Skildring, der dog aldrig — ligesom Barn-
domserindringerne — bleve mere end paa-
begyndt.³⁶⁾ Af den Skæbne, der blev hans
Ungdoms Kærlighed til Del, maa han have
uddraget det Princip, han altid siden hyl-
dede, nemlig: »Hellere *altid undvære* —
end een Gang *eje, elske* og derpaa
miste!«³⁷⁾ Naar Molbech mod sit Livs Af-
ten desuden kunde skrive om sig selv, at
han ikke hørte til dem, der, fordi de ikke
let kunde glemme, hvad de havde elsket,
derfor tabte sig i Savnet, saa bunder denne
Selverkendelse vel ogsaa i den Erfaring,
han gjorde paa hin Tid, da Lise Klein dø-
de, og da de nye Omgivelser, han nu fær-
dedes i, sikkert lærte ham at finde Trøst
i den Tanke, han stedse helst tænkte, at
der var meget skønt og godt foruden det,
han maatte undvære.

KAPITEL IV.

Da Chr. Molbech i 1811 paany udgav sit »Brev fra Sorø«, skrev han hertil en Indledning, i hvilken han beder den

Venlige Ø, omsnoet af Søernes bølgende Bælte,
Hvilende fredelig tryk midt i den kransende Skov!¹⁾

— »Du Absalons elskede Fosterdatter, fjerde Christians og femte Frederiks Yndling« —, at den vil skænke ham et venligt Bifaldssmil; »i bedre Dage,« lover han da, »skal jeg hellige Dig en værdigere Gave; i bedre Dage skal jeg se Dig selv, beskyttet af sjette Frederik, at rejse Dig med fornyet Liv til en ædlere Tilværelse.«²⁾

Molbech gentager her sin tidligere udtalte Forventning om, at Frederik VI vilde lade Akademiet i Sorø genopstaa til nyt Liv og ædel Virksomhed; med den værdigere Gave, han da vilde skænke sit Føde-

sted, har han uden Tvivl tænkt paa en større litterær Bedrift end sit Sorø-Brev, paa et videnskabeligt Stovværk om Sorø, der skulde tjene det nye soranske Akademi til Ære; det var nemlig et af hans Yndlingsønsker at udgive Sorø Klosters Annaler med Tillæg af Akademiets, og til dette Arbejde havde han alt i sine unge Dage gjort nogle Samlinger.³⁾ Det var hans Haab, at det Monument, han agtede at sætte sit Fødested, maatte blive udført paa »den elskede Plet«, hvorum hans Tanker bestandig svævede, og som hans Længsel aldrig vilde forlade;⁴⁾ »sød er den Drøm,« hedder det et Sted i et af hans Ungdomsskrifter, »at mit Liv skulde svinde roligt og ubemærket hen i de skønne Egne, hvor Fromhed og Videnskab engang byggede.«⁵⁾

I Digtet »Sorøe« har Molbech poetisk udtrykt sin Længsel mod og sine Fremtidsforhaabninger til den uforglemmelige Barndomsby:

Du mit eneste Hjem, mit Ønskes evige Bolig!
 Dig jeg i natlige Stund sender et inderligt Suk.
 Flygtig og fjernt fra Dig en Tid jeg end skal omvanke,

Til Du mig kærlig og huld favner i moderligt Skød,
 Til Du med aaben Arm Din værdige Søn kan modtage,
 Og Du hans oprørte Sind skænke den salige Ro.

Da skal jeg leve blandt Oldtids de høje, alvorlige

Skygger,

Midt i den smilende Vaar, blomstrende evig og skøn,
 Leve nær Holbergs og Absalons Grav for Danmarks

Hæder;

Engang vaagner jo dog længe slumrende Kraft.

Muligheden for Opfyldelsen af Molbechs Ønske om at finde en Virkeplads i Sorø syntes ham ikke fjern, da Rygterne længe havde haft travlt med Sorø Akademis forestaaende Genoprettelse, — og som Regel havde de noget paa sig.

Allerede et Par Aar efter, at Akademiets Undervisning var indstillet, hed det sig, at Regeringen omgikkes med Planer om at flytte Universitetet til Sorø, hvilket ogsaa en Tid var under alvorlig Overvejelse.⁶⁾ I 1803 havde Professor Molbech igen hørt, at en ny Plan var under Opsejling fra Lederen af det lærde Undervisningsvæsen, Hertugen af Augustenborgs Side, og han bad derfor Sønnen Christian meddele, hvad han muligvis vidste derom.⁷⁾ Rygtet var heller ikke denne Gang grebet ud af Luften; thi der havde atter

været noget i Gære.⁸⁾ Da der dog stadig intet skete, rykkede Professoren i Sorø sin Søn for nye Efterretninger eller blot for en Bekræftelse paa, hvad der fortaltes. »Hører Du intet om Forandringen med Sorø?«, spørger han utaalmodigt; »man ventede det her til Kongens Geburtsdag. Man har talt om, at Reventlow skal blive Overhovmester.«⁹⁾ Dette Forlydende stod sikkert i Forbindelse med, at Rentekammerets Præsident, Grev Chr. Ditlev Reventlow, var ivrigt interesseret i Oprettelsen af »et økonomisk Dannelses-Institut« i Forbindelse med Sorø Akademi.¹⁰⁾

Afgørelsen med Hensyn til Sorø Skæbne trak imidlertid i Langdrag.

Da der i 1805 — i Lighed med det preussiske »Ober-Schulkollegium« af 1787 — blev oprettet en »Direktion for Universitetet og de lærde Skoler« med Hertugen af Augustenborg som Chef, saa det lærde Skole- og Undervisningsvæsen nu fik en selvstændig Statsadministration som øverste Myndighed, gav denne Direktion sig straks i Lag med at overveje, hvad der kunde foretages med Sorø,¹¹⁾ og i Juni

1806 havde Hertugen sin Plan færdig,¹²⁾ hvilket Chr. Molbech hurtigt maa have bragt i Erfaring og meddelt sin Fader i Sorø; thi i et Brev fra denne hedder det: »Dit omskrevne i Anledning af Sorøs Forandring, med nye Læreres Ansætning, skal jeg i sin Tid sørge for, saa vidt det er mig muligt«. ¹³⁾ — Denne Udtalelse synes at tyde paa, at Chr. Molbech trods sin unge Alder allerede da har gjort sig Forhaabninger om en Fremtidsgerning ved et nyoprettet Sorø Akademi. De økonomiske Forhold tillod dog endnu ikke Virkeliggørelsen af Hertugens Plan; men da Universitetet blev ødelagt under Københavns Bombardement 1807, vaagnede Tanken om dets Flytning til Sorø med ny Styrke, og man beskæftigede sig igen en Tid livligt med denne Mulighed;¹⁴⁾ — dog Tiden gik, og Sorø Akademi vedblev at være lige uvirksomt.

I 1810 troede man paany, at nu var Afgørelsen nær forestaaende. »Man taler her meget om, at Forandringen med Sorø skal foretages til Sommer,« skriver Professor Molbech til sin Søn.¹⁵⁾ »Urne, siger

man, der har lejet Borchs Gaard, skal have forespurgt sig hos Direktionen, hvor længe han kunde bebo samme, og man skal have svaret ham, at det kunde ikke vare længere end til midt paa Sommeren, da den approberede Plan med Sorøs Forandring bliver iværksat.¹⁶⁾ Du kunde vel ved Engelstoft faa Underretning om denne for mig, maaske og for Dig selv, vigtige Sag; thi Du kunde maaske have Lyst til at søge en Lærersplads paa Sorø, naar Planen var Dig betimelig bleven bekendt.«

Hertil synes Molbech yderligere at være blevet ansporet ved et Brev, han modtog fra Moldenhawer om et Besøg, denne havde aflagt i Sorø.¹⁷⁾ I hvert Fald skriver han straks efter Modtagelsen af Moldenhawers Brev til denne for at »ytre et Par Ord med Hensyn til de forestaaende Forandringer ved Sorø Akademi. Ej blot min inderlige Kærlighed til denne Stiftelse,« hedder det i Molbechs Skrivelse,¹⁸⁾ »kunde vække det Ønske hos mig engang dér at finde mit Opholdssted, men ogsaa den Overbevisning, at min Aands Udvikling aldrig tilfulde vil kunne frem-

mes i Hovedstaden, hvor flere adspredende Aarsager berøver mig den stadige Fremskriden til mit Maal, som jeg tror kun ensom Afsondring fra Verden kan gøre mulig. At kunne paa et Sted som Sorø i Stillehed arbejde for mit Fædrelands Sprog og Historie — to af de højeste Genstande for min Aands Stræben — vilde være mig et saare kært Maal for min Manddoms Dage. Stedse vil det vel forvolde en stor Vanskelighed ved Opnaelsen af dette Maal, at jeg næppe nogen Sinde kan blive ret skikket til at give, i det mindste Begyndere, mundtlig Undervisning; men jeg har troet at øjne en Mulighed i, at Opsyn med Biblioteket engang kunde blive Anledningen til min Forflyttelse til Sorø. Skulde ikke denne Bogsamling, ved Stiftelsens fornyede Flor, paa et saa bekvemt Sted kunne blive vigtig og nyttig som den første Provinsial-Bogsamling, i det mindste i Sjælland? Skulde ikke den Nytte, som de fra Hovedstaden fjernede Videnskabsdyrkere i denne Provins kunde høste af Adgang til dette Bibliotek, kunne fortjene, at noget klækkeligt anvendtes paa dets For-

øgelse, og dets Bestyrelse ikke blev en ubetydelig Bisag for en eller anden Lærer?»

Hos Familien Molbech var Forventningerne store, og man troede sikkert paa Akademiets nær forestaaende Oprejsning; ved Festen paa Kongens Fødselsdag i Januar 1811 holdt Professor J. C. Molbech en Tale — selvfølgelig paa Dansk — »Om Sorøs Skæbne fra de ældste til vore Tider«; Talen er ikke trykt; men i Indbydelsen til Festen er dens Hovedpunkter angivet.¹⁹⁾

Med ikke ringe soransk Stolthed kaster J. C. Molbech her Blikket tilbage over Stedets Historie; »Sorø, hvis første Ophav var Forfædrenes Fromhed, maatte i et Tidsrum af seks Aarhundreder undergaa alle de Forandringer, som Religion, Sæder og Tidens Aand gjorde nødvendige; men altid blev det Videnskabers Moder, altid blev det Kongernes Yndling, altid var Landets Tarv Maalet for enhver dets Forandring. Som Kloster var det alt indviet til Lærdoms Fremme, som Skole og Højskole har det skænket Staten lærde og dueelige Borgere«, og med Tro paa Fremtiden

bebuder han, at »tredje Gang oprejst af den Afmagt, hvori det uden egen Skyld nedsank, vil Sorø vorde for det 19de Aarhundrede, hvad det ikke var i det 17de og 18de.«

Tidspunktet for Akademiets Genoprettelse var dog fremdeles ikke inde, og i det for Danmark saa store Ulykkesaar 1813 rantes Sorø Akademi ogsaa haardt af Skæbnen; Natten mellem den 10. og 11. Juni nedbrændte Hovedbygningen.

Otte Dage før Branden havde Chr. Molbech passeret Sorø paa sin Sommerrejse til Fyn; hans Fader havde ved den Lejlighed mødt ham i Krebshuset og var derfra rejst med ham til Sorø, hvortil de ankom om Natten Kl. 12; men da Posten kun gjorde et kort Ophold i Sorø, maatte Molbech nøjes med at følge sin Fader til Klosterporten; — »og saaledes fik jeg da ikke sidste Gang vort gode Akademi at se«, udbryder han i et Brev til Broderen Anton,²⁰⁾ og videre fortæller han dernæst om den Stemning, det korte Besøg i Sorø satte ham i: »Det var besynderligt, at jeg, efter at have forladt Sorø den Gang, kom i en

synderlig tungsindig Stemning, som endnu ved mit korte Ophold i det afskyeligt kedsommelige Korsør blev forøget og først forsvandt, da jeg efter 4 Timers Sejlads i det skønneste Vejr naaede Fyns smilende Kyster og kom ind i den venlige By Nyborg.«

Herfra gik Turen til Sanderumgaard, hvis Ejer, »den ædle Mand« Gehejmeraad Johan Bülow, »med saa megen Artighed« havde indbudt Molbech »til sin skønne Bøllig«, hvor han blev modtaget »med den mest udmærkede og forekommende Godhed«, idet Bülow »med en venskabelig Omhyggelighed«, som Molbech næsten maatte undse sig ved, sørgede for at gøre ham enhver Time saa interessant, som det var ham muligt.²¹⁾

Denne hyggelige og idylliske Tilværelse afbrødes brat, da Molbech den 14. Juni under et Besøg i Odense fik at vide, at Sorø Akademi skulde ligge i Aske. »Naar De ved,« skriver han Dagen efter i et Brev til Kamma Rahbek,²²⁾ »hvad det er at have et *Sted* paa Jorden, som man har elsket fra sine tidligste Aar saa meget, som man kan

elske noget *livløst*, saa behøver jeg ikke at sige Dem, af hvad Art mine Følelser var ved at høre denne Tidende.« — I Begyndelsen havde han svært ved at tro, hvad der fortæltes, og den næste Dag forekom det ham mere som en rædsom Drøm end som en virkelig Tildragelse. Det pinligste for ham var Savnet af en fuldstændig og paalidelig Efterretning om, hvad der egentlig var sket. Det eneste, han vidste, var, at »et Brev var kommet til Odense fra et ungt Menneske paa Amtmandens Kontor i Sorø, der havde sin Moder i Svendborg og underrettede hende om, at han i Branden havde mistet alt, hvad han ejede«; men dette Brev var allerede sendt videre, og kun gennem dem, som i Odense havde læst det, kunde Molbech faa en ganske løs Meddelelse om Ulykken, men ingen Besked om, hvad eller hvor meget der var brændt. Fra sin Fader i Sorø modtog han vel et Brev; men heller ikke det udløste Spændingen, da det var afsendt, inden Branden fandt Sted. Al hans Umage for at erfare mere var forgæves. — »Jeg blev sat i en Sindsstemning, hvis Urolig-

hed jeg ikke kan beskrive Dem, og dog maatte jeg i denne Tilstand gaa hele Eftermiddagen og tale med Gehejmerraad Bülow, som først rejste fra Odense Kl. 7.« Johan Bülow var sikkert i ikke mindre Grad end Molbech grebet af det sørgelige Budskab og har vel søgt at trøste og berolige ham. Om Aftenen var Molbech indbudt til Selskab et andet Sted »og maatte her tilbringe nogle Timer paa en meget kedsommelig Maade«, saa det ikke var ham muligt i blot 5 Minutter at faa Tankerne om Sorø ud af Hovedet. Han frygtede, at hans Forældres Hus havde delt Skæbne med Akademiet, og ligeledes nærede han Frygt for, at Branden ogsaa skulde have tilintetgjort den gamle, historiske Kirke. Han fandt det ikke rosværdigt, at hans Ængstelse for Sorø Kirke var lige saa stor som hans Bekymring for Barndomshjemmet; — »jeg er selv ikke tilfreds dermed; men jeg kan jo ikke mere end tilstaa det.«

Var end baade Kirken og Hjemmet blevet skaanet, saa følte Molbech dog den Ulykke, der var sket, tilstrækkelig stor og

tung. Han havde stadig svært ved at fatte den Tanke, at det Sted var lagt øde, hvortil hans hele Ungdomsliv havde været bundet, — »det Sted, som endnu er det eneste paa Jorden, jeg kan tænke mig som et Slags Hjem.« Vel var der Aarsager, der havde gjort ham ligegyldig for Haabet om engang at blive knyttet til Sorø og øve sin Gerning paa dette Sted, og var end dette Haab nu bristet, eller dets Opfyldelse skudt ud til en fjern og uvis Fremtid, saa vilde han dog ikke derfor svinge sit kære Sorø i Ulykkens og Trængselens Dage! — Nej, »jeg tror, det vil herefter blive mig kærere end nogen Sinde, og jeg vil i Grusdyngerne af de brændte Mure finde en Plads, mere skikket for mig end noget Værelse i den Bygning, hvor jeg virkelig engang drømte mig lykkelig ved at kunne ende mine Dage.« Kærligheden til Sorø havde saa dybe Rødder i Molbechs Sjæl, at den ikke kunde dø, førend han selv sagde Livet og denne Verden Farvel.²³) Derfor gruede han ogsaa for det Øjeblik, da han skulde se Akademiet som en Ruinhob, og var han en Dag i mørk Stemning, kun-

de han blive bitter og mismodig over al den Sorg og Skuffelse, Sorø havde beredt ham; og ligesom han i tidligere Modgangsdage kunde være paa Nippet til at love sig selv aldrig mere at komme til Sorø, da han syntes, en ond Skæbne forfulgte ham paa dette Sted,²⁴⁾ saaledes kunde han ogsaa nu gaa i Rette med sin Fødeby, der havde forvoldt ham mere Sorg, end han behøvede; — netop som han tænkte, »at det nu nogenlunde kunde være forbi dermed, og at i det mindste ingen ny Anledning til Sorg og Misnøje skulde knytte sig til de gamle, — saa kommer den sørgelige Time, der lægger det Sted i Aske, som jeg af alle næsten *sidst* vilde se ødelagt. Herved maa det trøste mig, at jeg dog endnu, skønt med Smerte, kan se Sorø igen, hvilket vist ikke havde været mig muligt, i det mindste i flere Aar, om Kirken ogsaa var brændt.«²⁵⁾

Den gamle Professor Molbech, der vidste, hvor stærkt Sønnen elskede Sorø, var naturligvis ængstelig og urolig for, hvorledes denne vilde føle ved at se Sorø Akademi i Ruiner, og da Chr. Molbech i August

ventedes hjem, skrev Faderen til ham, at de jo nok begge vidste, at Opholdet i Sorø denne Gang ikke vilde blive saa behageligt som det plejede at være; men han trøstede ham med, at Naturen dog var uforanderlig og skøn, især i Sorøs Omegn. — »Du kender den fra Din spædste Ungdom; den har tidligere gjort Indtryk paa Din følsomme Sjæl, og denne skønne Natur, som har dannet for en stor [Del] Din gode Tænkemaade, skylder Du, saa ofte Du kan, at familiarisere Dig med.«²⁶) Med disse Ord formanede han Sønnen til ikke at glemme, hvad den soranske Natur havde skænket ham, og han søgte at dulme hans Sorg ved at minde ham om, at han i denne Henseende ikke havde mistet noget. »Jeg kan nok begribe,« hedder det videre i samme Brev fra Faderen, »at Akademiets sørgelige Skæbne, den ulykkelige Ildebrand, vil bedrøve Dig, og at det ikke er behageligt at se Ruinerne af dette Aarhundreder gamle, ærværdige Visdomstempel;« men ogsaa over for denne Ulykke fandt han noget at trøste Sønnen med; thi — skriver han — »Du vil dog her midt

iblandt Ruinerne finde mer end en Aarsag til at glæde Dig. Du vil finde Kirken og mit Hus uskadte, som Du sidst saa dem, og prise den Algode, som forunderligt beskyttede disse saa nærstaaende Bygninger. Ja, selv Ruinerens Betragtning vil bestyrke Din Overbevisning om Middelalderens faste, stærke og unedbrydelige Bygningsmaade; thi alle de gamle Mure, Munkegangen og det brandfri Værelse under den forrige Instrumentsal har trodset de græsselige Ildsluer, der som et Ildhav svævede i Luften og især over mit Hus, hvorpaa Vinden stod; derimod er alle Tilbygninger og Skillerum, som i de senere Tider er tilbyggede, da Akademiet i 1747 blev stiftet, rent af Ilden fortæret.«

Chr. Molbech havde iøvrigt bedt Faderen om at give en nøjagtig Beskrivelse over Ildebrandens Opkomst; men dette var en Sag, som den forsigtige Professor ikke turde betro Papiret; ad anden Vej skaffede Molbech sig imidlertid en udførlig Beretning om Brandnattens bevægede Begivenheder, idet hans Søster Luise overlod ham det Brev, hvori Moderen havde fortalt

denne om Tildragelserne og sine Oplevelser under Branden; dette Brev opbevarede Molbech siden som et værdifuldt historisk Dokument.²⁷⁾

Trods al den Opmuntring og Trøst, Professor Molbech ydede Sønnen, var han dog selv smerteligt berørt ved daglig at have Ødelæggelsen for Øje, og hans gamle Lyst til at forlade Sorø vaagnede derfor paany.

Han havde ofte følt sig trykket af at leve i videnskabelig og litterær Uvirksomhed; men hans Trang til at læse og studere for at berige vor Litteratur med Afhandlinger om nyttige Emner, hvilket han som Oplysningstidens Mand ansaa for at være Videnskabsmandens herlige Borgerpligt, hemmedes af Vanskelighederne ved at faa de dertil fornødne Bøger, da Akademiets Bibliotek — som han engang udtrykte det — mere var for Orme end for Mennesker og derfor ikke kunde skaffe ham, hvad han skulde bruge.²⁸⁾ At dette sidste har været Tilfældet, er vel troligt nok, eftersom det var om Hamp og Humle, han vilde skrive; men selv om Christian for-

synede ham med de Bøger, han behøvede, afhjalp dette dog ikke Savnet af Hovedstadens store Biblioteker; thi han følte, at han kun ved personligt at have Adgang til disse Samlinger kunde faa sin Læselyst stillet. Hans økonomiske Forhold tillod ham imidlertid ikke at skifte Bopæl, og hertil kom endvidere Hensynet til Hustruen, der intet Sted i Verden vilde finde en Have »saa yndig, saa smukt beliggende som den i Sorø,« der var »hendes største og næsten eneste Fornøjelse.«²⁹⁾

Da Flytningen til København engang kom alvorligt paa Tale, var Fru Molbech dog villig til at give Afkald paa det Fredens Paradis, Hjemmet i Sorø var for hende, hvis Sønnen Christian, hvis Mening i denne Sag var hende højeste Lov, ansaa det for nødvendigt. Herom raadførte hun sig med ham i et Brev, der er skrevet en smuk Efteraarsmorgen ude i Lysthuset, medens Kaffen stod paa Bordet, og Kyllingerne løb rundt om hende for at faa noget at spise.³⁰⁾ »Hier ist doch schön!« — udbryder hun med Blikket rettet mod Omgivelserne og Hjemmet — »und ich habe

so aufgeputzt und rein gemacht, weil ich Dich so gewiss erwartete. — Ach! Ich habe noch immer mit Mut jeden Morgen begrüsst, auch wenn er trübe und umwölbt für mich aufging. Jetzt bin ich auf eine harte Probe gestellt. . . . Geliebter Christian! Du wünschest meine Meinung zu wissen über die Veränderung, die uns bevorsteht, unser Haus betreffend. — Hier muss ich aufrichtig reden, da das Geständnis meiner Wünsche einigen Einfluss auf Dich haben könnte. Du wirst mich hier sehr schwach finden; denn mein Mut ist dahin. Wohl könnte ich zur Entschuldigung meiner Wünsche, wenn sie unrichtig und unbillig scheinen, vieles anführen; was würde es mir aber helfen? Wer kennt meine Verfassung; wer kennt meine Leiden? Aber, um Deiner Liebe willen, mein Christian, bitte ich Dich, halte meiner Schwachheit nichts zu gute. Ich überlasse mich ganz Deiner Leitung. . . . Du wirst besser einsehen, was mir und uns allen ins Künftige dienlich ist. Mit ganzer Seele, mit allem, was das Gefühl für Ruhe und stille Freuden in sich schliesst, hängt mein

innerer Friede von diesem stillen Wohnort ab. Hier schaffe ich mir meine eigene Welt; hier ist mein Paradies, das alle meine Wünsche in sich schliesst. . . . Hier siehst Du mein offenes Herz. — Aber, o mein Christian, hier vor Gottes Angesicht bitte ich Dich, halte meinen Schwachheiten nichts zu gute; mit Freuden folge ich Deiner Leitung.«

Den Plan om et Opbrud fra Sorø, hvorom der her var Tale, stod sikkert i Forbindelse med, hvad der paa den Tid fortaltes om Sorø Akademis forestaaende Genoprettelse, hvorved Familien Molbech antagelig vilde blive nødt til at fraflytte sin Embedsbolig; at det var Udsigten hertil, der fik Fru Molbech til at gaa ind paa Tanken om at opgive det Hjem, der tydeligt nok var hendes hele Verden, og ved hvilket hun hang med alle sin Sjæls stærkeste Følelser, det fremgaar ogsaa af det anførte Brevs Slutning, hvori hun fortvivlet erklærer, at hun ikke vil blive i Sorø, hvis hendes Mand bliver drevet ud af sit Hus; thi dette vilde vel kun ske i det Tilfælde, at Professor Molbech fik sin Afsked, og Boligen

skulde tages i Brug af en af det nye Akademis Lærere. For Fru Molbech var den idylliske Pavillon det eneste Sted i Sorø, hvor hun kunde føle sig hjemme, og skulde hun forlade den, vilde hun hellere helt rejse fra Sorø, hvor der ikke mere var godt at være, hvis man ikke — saaledes som hun havde formaaet det — kunde finde Lykken inden for sine fire Vægge; »nicht meinen ärgsten Feind,« forsikrede hun, »wollte ich raten, sich hier niederzulassen.«

Den samme Misfornøjelse og Utilfredshed med Menneskene og Selskabet i Sorø, som Fru Molbech her har givet Udtryk for, finder vi ogsaa gentagne Gange i Professorens Breve. Saaledes skriver han i et af dem, at han rent ud sagt er ked af at bo i Sorø, og som Grund hertil angiver han, at Stedets »Tone, Smag og hele Omgang med denne yndige Egn's Beboere er af et eneste Menneske empesteret [q]valis rex talis grex.«³¹⁾ — Den Mand, han her hentyder til, og som han beskylder for at have forpestet Stedet ved, at han saa ganske behersker sine Omgivelser, er uden

Tvivl Amtmand Stemann, der i 1803 havde overtaget Styrelsen af Sorø Akademi og nu residerede paa Hovedbygningen.

Ved en anden Lejlighed ytrer Professor Molbech sig ogsaa om det pinlige ved, at alle i en lille Provinsby kender hverandres økonomiske Forhold, og at man værdsættes efter Mængden af sit jordiske Gods, hvad Molbech i særlig Grad følte sig ilde berørt af. »For den trængende er en liden Købstad det ubehageligste Opholdssted,« lyder hans paa personlig Erfaring byggede Udtalelse, »efterdi hver Mand kender hans Forfatning og maaler hans Værd ved den lige saa gamle som forhadte Maalestok, som Fader Horats saa kort og sandt udtrykker saaledes: tantum es, quantum habes«. ³²⁾

Trods de mange Klager over Menne-skene og »den soranske Tone, der er en ret adelig og bliver det mere, efterdi flere adelige Familier flytter hertil,« saa elskede Professor Molbech dog Sorø og Egnen deromkring saa meget, at han hellere vilde hvile sine Ben i den soranske end i nogen anden Jord. ³³⁾

Men da Akademiet var brændt, blev Skyggesiderne ved Livet i Sorø forøget med endnu en; »thi foruden det, at en vis stor Mand har ganske forstemt Sorøs Indbyggere, lever jeg kun faa Skridt fra det kære Sted, der i mange Aar har skaffet mig Føde baade for Sjælen og Legemet. Tænk Dig engang, hvor ubehageligt det er mig at vandre igennem eller dog forbi Ruinerne af det kæreste Punkt paa Jorden, og det maa jeg dog, hver Gang jeg skal gaa ud eller ind af mit Hus.«³⁴) Molbech tænkte derfor paa at søge Universitetsprofessoratet i Matematik efter den nylig afdøde Jeremias Wøldike, hvem han i sin Tid havde afløst som Professor ved Sorø Akademi. Denne Tanke var alene opstaaet af Virksomhedstrang og Længsel efter at komme bort fra Sorø; den skyldtes ikke Haab om økonomisk Vinding. Han ønskede blot at beholde sin Gage og de Emolumenter, han nød i Sorø, da hans Hustru ikke vilde forlade sin Rede dernede, saa længe hun ikke var tvunget dertil, og der var jo endnu ingen, der krævede, at hun skulde rykke ud.

For J. C. Molbechs Vedkommende blev det dog kun ved Tanken med det frivillige Opbrud; han fortsatte sin stille og som akademisk Professor uvirksomme Tilværelse i Sorø, hvor han med Aarene følte sig mere og mere alene. »Du ved,« skriver han til Sønnen Christian,³⁵⁾ »at jeg, siden mine Kollegers dødelige Afgang, lever næsten ganske isoleret. Det selskabelige Liv i Sorø, der blot er indviet til Spil, har hverken Føde for Hjertet eller Forstanden, og Du ved, jeg hader Spil som Talloteri og Pest, der — efter Fader Wessels Udtryk — er hinanden næst.«

Der var for Professor Molbech ikke andet at gøre end at vente for at se, hvad Sorø Akademis Fremtidsskæbne vilde blive, og hvad der deraf vilde flyde for ham og hans Familie.

NOTER OG HENVISNINGER.

Det store utrykte Kildestof, der her er benyttet, udgøres væsentligst af de Molbechske Brevsamlinger paa Det kgl. Bibliotek, nemlig Ny kgl. Saml. 4°. 2336, I—VIII, 2336 b, 2337 og 2338, samt Chr. Molbechs Kalenderoptegnelser: Ny kgl. Saml. 8°. 439. Der vil for de i disse Samlinger forekommende Breves Vedkommende i Almindelighed ikke blive henvist til de forskellige Numre eller Pakker, da man ved Hjælp af C. Behrend: Katalog over Det kgl. Biblioteks Haandskrifter vedrørende dansk Personalhistorie I og i Bibliotekets udførlige Brevregistrant i Reglen let vil kunne finde de enkelte, citerede Breve. Naar der i Litteraturhenvisningerne anføres andre Kilder end Tidsskrifter eller andre periodiske Skrifter og Brevpublikationer, angives Forfatternavnet ikke, hvor dette er Chr. Molbech.

I.

- 1) Slægtshist. Optegn. af Chr. Molbech. Ny kgl. Saml. 4°. 3092, I; jvfr. Hauch-Fausbøll: Slægtshaandbogen, S. 614.
- 2) Breve fra Hans Gram, S. 144.
- 3) N. Rasmussen-Søkilde: Holstenhus og Nakkebølle, S. 198.
- 4) Personalhist. Tidsskrift 6. R. III, S. 202.
- 5) Ny kgl. Saml. 4°. 2338.
- 6) Kancelliets Skrivelse af 19/7 — 1783. Ny kgl. Saml. 4°. 2338.
- 7) Brev af 2/9 — 1813 fra J. C. Molbech til Chr. Molbech.
- 8) Universitetsdirektionens Forestillingsprotokol, 844/1822. Rigsarkivet.
- 9) J. C. Molbech: De Studerendes Antal ved Sorøe Academie. Indbydelsesskrift 1793, S. 15.
- 10) Danske Kancellis Supplikprotokol, 3003/1703.
- 11) Sorø Akademis Biblioteks Manuskriptsamling.
- 12) Edv. Holm: Johan Bülow's Forhold til Kronprinsen efter 1784. Hist. Tidsskrift 8. R. I, S. 349 f.
- 13) Olaf Carlsen: Soranske Studier I, S. 12 ff.
- 14) Norske Registre, 874/1703. Indlægene hertil er afleveret til Riksarkivet i Oslo. Jeg skylder Hr. Førstearkivar H. Blom Svendsen i Oslo Tak, fordi han venligst har eftersat, om Molbechs Ansøgning skulde findes dér; dette er dog ikke Tilfældet.
- 15) I en Artikelserie, kaldet »Ingemanns By«, har Rikard Magnussen i »Nationaltidende« (Aften) 25/7 — 1927 ladet Historikeren Chr. Molbech optræde som Ingemanns Kollega ved Akademiet og som saadan bo i »Molbechshus«; dette var og blev dog kun Chr. Molbechs Barndomshjem.
- 16) Saaledes blev engang Udgifterne ved Sønnen Carls Sygdom betalt af Kronprinsen og Kronprinsessen, da Hospitalets Overlæge af paalidelige Folk var for-

- sikret om Faderens trange Kaar. Personalhist. Tidsskr. 6. R. III, S. 218; jvfr. Brev af ²⁸/₈ — 1808 fra J. C. Molbech til Sønnen Carl, i hvilket han takker denne for et Par Benklæder, der kom i rette Tid, da han var »nær ved at blive en sand Sansculotte«. Breve til Carl Frederik Molbech. Ved Henrik Ussing. Aarsskrift fra Sorø Akademis Skole 1916, S. 41. (Citeres i det følgende som Breve til C. F. Molbech I, og Fortsættelsen i Aarsskriftet 1917, som II).
- 17) Christian Molbech og Karen Margrethe Rahbek. En Brevvexling, S. 133.
 - 18) Nyeste Skilderie af Kiøbenhavn X, S. 1314. Noten.
 - 19) Biografisk Lexicon XI, S. 345.
 - 20) Brev af ¹⁷/₁₂ — 1796.
 - 21) Et Stykke Dagbog, kaldet »Journal-Bog« i Ny kgl. Sml. 4°. 2338.
 - 22) Til Belysning af literære Personer og Forhold. En Samling Breve udg. af S. Birket Smith, S. 284.
 - 23) Breve til C. F. Molbech I, S. 9.
 - 24) Anf. Skr. I, S. 12 f.
 - 25) Anf. Skr. I, S. 13.
 - 26) Christian Molbech og Nikolai Frederik Severin Grundtvig. En Brevvexling, S. 7.
 - 27) Christian Molbech og hans Søn Christian K. F. Molbech. En Brevvexling, S. 159.
 - 28) J. M. Thiele: Af mit Livs Aarbøger. Udg. ved Carl Dumreicher. I, S. 159 ff.
 - 29) En anonym Recension af Molbechs Arbejde fremkom i Den danske Tilskuer 1802, Nr. 39 og blev besvaret af Molbech i Bladets Nr. 50. Det maa være denne Recension, J. C. Molbech blev saa fortørnet over, at han følte sig fristet til at afstraffe Recensenten; i Brev af ¹⁴/₁₂ — 1802 skriver han nemlig til Sønnen Christian: »Jeg binder paa et stort Ris til J. K. Høsts Podex; men jeg er bange, det passer ikke paa hans Rumpe; thi den er, som Personen, meget liden.«

- 30) Breve til C. F. Molbech I, S. 19 f.
- 31) Bemærkning under 17. Septbr. i »Optegnelse paa de Bøger og Afhandlinger, som jeg har gennemlæst i Aaret 1801«. Collin. Saml. 332. 4°. Vol. II.
- 32) Udat. Brev fra Ungdomsaarene til Povel Dons.
- 33) Brev af ³⁰/₅ — 1818 til J. A. Bølling; Brev af ²/₆ — 1818 til Fru Deichmann.
- 34) I denne Indbydelse, der var trykt i Sorø hos Akademiets Bogtrykker F. H. Lillie, anmodede Molbech om at faa Subskriptionslisterne indsendt inden 1. Februar 1805. Indbydelsen findes sammen med Molbechs Optegnelser og store Dele af Manuskriptet til Bogen om Rousseau i Collin. Saml. 343. 4°. Bogen skulde indeholde Oversættelser af August Hennings' paa Tysk forfattede Skrift om Rousseau og af Madame Staëls paa Fransk skrevne Breve om Filosoffen fra Genève; hertil agtede Molbech at føje en Indledning, der skulde »give en Udsigt over Rousseaus Levned og en koncentreret Skildring af hans Karakter og Fortjenester«. Brev af ⁹/₀ — 1804 til Povel Dons. Collin. Brevsaml. IV.

I det samme Brev meddelte Molbech, at han er færdig med Oversættelsen af Hennings' Skrift og nu er begyndt paa at oversætte Madame Staëls Breve. Om Hennings' Bog om Rousseau kan jeg iøvrigt intet oplyse; kun i Den danske Tilskuer 1802, Nr. 55 og 56 har jeg set den omtalt; den kaldes dér et ypperligt Skrift. Blandt Molbechs ovenfor nævnte Papirer findes en fuldstændig Oversættelse af Madame Staëls »Lettres«, s. I. 1789; det synes dog, som om Molbech ikke har benyttet den franske, men den tyske Udgave: »Ueber J. J. Rousseaus Charakter und dessen Schriften. Verschiedene Briefe verfasst von der Frau von Stael«. Leipzig 1789; thi det er den tyske Udgaves Titel, han anfører i sit Manuskript.

I 1810 tog han paany den henlagte Plan op, idet

- han dog vist kun tænkte paa at udgive Oversættelsen af Hennings' Skrift, hvortil der findes et renskrevet Titelblad med en Dedikation til Povel Dons, i hvilken han meddeler, at han nu lader denne Oversættelse fremkomme seks Aar efter Udarbejdelsen.
- 35) Skrevet til Brockhaus' Convers. Lex. der neuesten Zeit und Literatur 1834. Ny kgl. Saml. 3092. 4°. I.
 - 36) Bemærkning under 19. Marts i Optegnelserne om Molbechs Læsning 1801.
 - 37) Afskrift af Molbechs Selvbioграфи, indsendt til Ordenskapitlet. Ny kgl. Saml. 3092. 4°. I.
 - 38) Udat. Brev fra J. C. Molbech til Chr. Molbech.
 - 39) Ny kgl. Saml. 3092. 4°. I.
 - 40) Brev af ²⁷/₄ — 1809 fra J. C. Molbech til Anton Molbech.
 - 41) Brev af ¹⁴/₅ — 1809 fra J. C. Molbech til Chr. Molbech.
 - 42) Olaf Carlsen: N. D. Riegels' Undervisningsanstalt i Sorø. Sorøer-Bladet VII, Nr. 12.
 - 43) Breve til C. F. Molbech I, S. 29.
 - 44) Nogle Ideer om Historie og Historieskrivning, S. 65.
 - 45) Historisk Calender I, S. 22.
 - 46) Athene IV, S. 175.
 - 47) Østs Minerva I, S. 198. Indskrivning efter Vidnesbyrd fra privat Dimissor afskaffedes iøvrigt 1805.
 - 48) Brev af ¹³/₈ — 1805.
 - 49) Udat. Brev, der maa være fra omtrent samme Tid som det lige anførte fra Fru Borch.
 - 50) Chr. Molbech og K. M. Rahbek, S. 268.
 - 51) Brev fra Septbr. 1809 til Povel Dons.
 - 52) Blandede Skrifter. Anden Samling. IV, S. 176.
 - 53) Blandede Smaaskrifter I, S. 228.

II.

- 1) Brev af $^{20}/_{12}$ — 1802.
- 2) Udat. Brev fra J. C. Molbech til Chr. Molbech.
- 3) Brev af $^{31}/_{5}$ — 1803.
- 4) Udat. Brev fra J. C. Molbech til Chr. Molbech.
- 5) Brev af $^{19}/_{2}$ — 1803.
- 6) Brev af $^{10}/_{3}$ — 1803.
- 7) Brev af $^2/_{10}$ — 1803.
- 8) Brev af $^0/_{0}$ — 1803 fra Chr. Molbech til J. C. Molbech.
- 9) Brev af $^1/_{10}$ — 1803 til J. C. Molbech.
- 10) Brev af $^1/_{2}$ — 1804.
- 11) Udat. Brev fra J. C. Molbech til Chr. Molbech.
- 12) Kalenderoptegn. Aug. 1802.
- 13) Brev af $^{15}/_{2}$ — 1803 fra Rasmus Nyerup til J. C. Molbech.
- 14) Brev af $^{13}/_{2}$ — 1804.
- 15) Til Belysn. af lit. Personer of Forhold, S. 280²).
- 16) Anf. Skr. S. 280 f.
- 17) Anf. Skr. S. 282.
- 18) Anf. Skr. S. 284.
- 19) Brev af $^7/_{5}$ — 1816 til Rasmus Emil Bruun.
- 20) Brev af $^5/_{4}$ — 1813 til Johan Bülow.
- 21) Brev af $^4/_{12}$ — 1804.
- 22) Brev af $^{19}/_{4}$ — 1805. I Fortalen til denne sin første lille Bog meddeler Molbech, at den er Indledningen til en Biografi af Prætendenten Carl Edward Stuart (1720—1788). Manuskriptet til denne Biografi er udarbejdet i Sorø 1804 og findes i Collin. Saml. 344. 4°. Vol. I.
- 23) Kalenderoptegn. Septbr. 1806.
- 24) Brev af $^3/_{2}$ — 1807.
- 25) Breve til C. F. Molbech I, S. 36.
- 26) Tidsskrift for Søvnæsen, 72. Aarg., S. 586.
- 27) Anf. Skr. S. 594 f.; jvfr. Julebogen 1907, S. 155 ff.
- 28) Kalenderoptegn. 26. Aug. 1807.

- 29) Indledningsdigt til Kalenderoptegn. 1808.
- 30) Brev af ^{31/8} — 1808.
- 31) Nyeste Skilderie af Kiøbenhavn 1808, Nr. 79—96; optrykt i Ungdomsvandring i mit Fødeland. Kbh. 1811.
- 32) Nyeste Skilderie af Kiøbenhavn 1808, Nr. 100; ogsaa optrykt i Ungdomsvandring. Kbh. 1811.
- 33) Molbech og Grundtvig, S. 25.
- 34) Dette Grundtvigs poetiske Brev af ^{16/7} — 1808 (Molbech og Grundtvig, S. 22 ff.) blev første Gang offentliggjort under Titlen: »Til min Ven« i Nyeste Skilderie af Kiøbenhavn 1808, Nr. 81.
- 35) F. Rønning: N. F. S. Grundtvig II, 1, S. 87.
- 36) Kalenderoptegn. 11. Juli 1808.
- 37) Af Dedikationen i Rasmus Nyerup: Min Pillegrimsreise til Sorø i August 1806.
- 38) Brev af ^{2/4} — 1808 fra G. H. Olsen til J. C. Molbech.
- 39) N. C. L. Abrahams: Meddelelser af mit Liv, S. 137 f.
- 40) Digtet »Til Carlsen« i »Idunna«. En Nytaarsgave for 1812. Udg. af R. Nyerup, S. 118.
- 41) Johs. Steenstrup: Historieskrivningen i Danmark i det 19. Aarh., S. 201.
- 42) Nordisk Tidsskrift for Historie, Literatur og Konst I, S. 150 ff.
- 43) Dr. Henrik Ussing har sikkert med Rette gjort opmærksom paa, at disse Molbechs Ord maa have givet Genklang i Ingemanns Øre, da han skrev det kraftfulde Indledningsdigt til »Valdemar den Store og hans Mænd«. Breve til C. F. Molbech I, S. 43.
- 44) Nyeste Skilderie af Kiøbenhavn 1812, Nr. 19.
- 45) Anf. Skr. 1812, Nr. 22.
- 46) Johs. Steenstrup: Historieskrivningen i Danmark i det 19. Aarh., S. 83 f.
- 47) Brev af ^{22/9} — 1808.

- 48) Grundtvig: Nytaarsnat, eller Blik paa Christendom og Historie. Kbhv. 1811, S. 27.
- 49) Molbech og Grundtvig, S. 51 f.
- 50) Ungdomsvandringer I, S. 25.
- 51) Anf. Skr. I, S. 8.
- 52) Anf. Skr. I, S. 15 f.

III.

- 1) Soransk Tidsskrift VI, S. 147.
- 2) Molbech og Grundtvig, S. 44. Naar denne Brevvekslings Udgiver har ment, at Molbech med disse Ord hentyder til sin Søster Luise, saa kan jeg ikke dele denne Opfattelse. De stærke Følelser, der ligger bag Molbechs Ord, og Udtrykket »i Løndom« tyder ikke paa, at Talen her er om hans Søster. Til Støtte for min Paastand tjener ogsaa den omstaaende — som jeg synes — naturlige Udlægning af de efterfølgende Bemærkninger i Molbechs Brev; i samme Retning peger endvidere de Vendinger, Molbech bruger i det længere henne i min Fremstilling citerede Digt:

O Du, som var mig huld fra spæde Aar.

- 3) Kalenderoptegn. 13. Septbr. 1806.
- 4) Kalenderoptegn. 22. Septbr. 1806.
- 5) Kalenderoptegn. 1807.
- 6) Molbech og Grundtvig, S. 21.
- 7) Kalenderoptegn. 4. Oktbr. 1808.
- 8) Brev af $\frac{4}{6}$ — 1809 til Anton Molbech.
- 9) Brev af $\frac{18}{6}$ — 1809 til Anton Molbech.
- 10) Kalenderoptegn. 19. og 20. Juni 1809.
- 11) Kalenderoptegn. 3. Juli 1809.
- 12) Digtet »Gravlængsel« i Vaarblomster og Hedeurter, S. 226—29.
- 13) Molbech og Grundtvig, S. 45.
- 14) Anf. Skr. S. 44.

- 15) Den danske Højskole IV, S. 156.
- 16) Dansk Litteratur-Tidende 1812, S. 727.
- 17) P. L. Møller: Kritiske Skizzer II, S. 133 f.
- 18) Molbech og Grundtvig, S. 46.
- 19) Brev af $\frac{20}{5}$ — 1810; jvfr. med denne Udtalelse Molbechs Meddelelse om den Interesse, hvormed denne Afhandling blev modtaget. Blandede Smaaskrifter I, S. 2.
- 20) Soransk Tidsskrift VI, S. 147 f.
- 21) Vaarblomster og Hedeurter, S. 155.
- 22) Et utrykt Digt »Til Elisa« fra 1811. Collin. Saml. 333. 4°.
- 23) Kalenderoptegn. 24. og 25. Decbr. 1810.
- 24) Ungdomsvandringer I, S. 254.
- 25) Brev af $\frac{7}{12}$ — 1813 fra J. C. Molbech til Anton Molbech.
- 26) Kalenderoptegn. 24. Aug. 1813.
- 27) Kalenderoptegn. 7. Septbr 1813.
- 28) Chr. Molbech og K. M. Rahbek, S. 168.
- 29) Kalenderoptegn. 17. Decbr. 1812.
- 30) Kalenderoptegn. 2. Febr. og 3. Maj 1813.
- 31) Brev af $\frac{6}{9}$ — 1813.
- 32) Kalenderoptegn. 9. Maj 1813.
- 33) Kalenderoptegn. 23. Maj 1813.
- 34) Chr. Molbech og K. M. Rahbek, S. 137 f.
- 35) Kalenderoptegn. 4. Decbr. 1813. Om Lise Kleins Død, se ogsaa Soransk Tidsskrift VI, S. 295.
- 36) Chr. Molbech og Chr. K. F. Molbech, S. 179. — Josef Ekedahl: Molbech den äldre och Sverige. Lund 1906, S. 87, gør i Anledning af, at den svenske Præst P. Wieselgren kraftigt opfordrede Molbech til at skrive en Autobiografi og i den redegøre for Gangen i sin indre Udvikling og i sine ydre Studier og Arbejder, med Rette opmærksom paa, at »Molbech erbjuder det för denna tids danska förhållanden synnerligen ovanliga exemplet af en mera bety-

dande litteratör, hvilken ej efterlämnat någon självbiografi«.

- 37) Chr. Molbech og Chr. K. F. Molbech, S. 227.

IV.

- 1) Citat fra Digtet »Sorøe«. Vaarblomster og Hedeurter, S. 249—51; opr. i Nyeste Skilderie af Kiøbenhavn 1810, Nr. 1.
- 2) Ungdomsvandring I, S. 254.
- 3) Brev af $2/1$ — 1853 til C. F. Wegener.
- 4) Ungdomsvandring I, S. 331.
- 5) Anf. Skr. I, S. 16.
- 6) Edv. Holm: Striden om Kjøbenhavn som Universitetsstad. Museum 1891 I, S. 202 ff.; Edv. Holm: Danmark—Norges Historie 1720—1814 VI, 2, S. 565 ff.; Briefwechsel des Herzogs Friedrich Christian zu Schleswig-Holstein-Sonderburg-Augustenburg mit König Friedrich VI. von Dänemark. Herausgegeben von Hans Schulz, S. 51 ff.
- 7) Brev af $10/3$ — 1803.
- 8) Aus dem Briefwechsel des Herzogs Friedrich Christian zu Schleswig-Holstein. Herausgegeben von Hans Schulz, S. 202.
- 9) Brev af $13/2$ — 1804.
- 10) Olaf Carlsen: Om Hertug Frederik Christian af Augustenborg og Sorø Akademi. Soraner-Bladet IX, Nr. 1.
- 11) Briefwechsel des Herzogs Friedrich Christian mit König Friedrich VI., S. 213.
- 12) Anf. Skr. S. 245 f.
- 13) Brev af $20/9$ — 1806.
- 14) Aus dem Briefwechsel des Herzogs Friedrich Christian, S. 232.
- 15) Brev af $24/8$ — 1810 til Chr. Molbech.
- 16) Borchs Gaard er ikke det senere Ingemanns Hus, da

Fru Borch først flyttede herind efter sin Mands Død. Professor C. A. Borch havde sin Embedsbolig i Fru Brüggemanns Gaard paa Hovedgaden. B. Hoff: Sorana V—VII, S. 25.

- 17) Kalenderoptegn. 11. Juni 1810. Brevet har jeg desværre ikke kunnet finde.
- 18) Brev af $11/8$ — 1810.
- 19) Ny kgl. Saml. 3092. 4°. I.
- 20) Brev af $11/7$ — 1813.
- 21) Brev af $9/8$ — 1813 fra Chr. Molbech til J. C. Molbech.
- 22) Chr. Molbech og K. M. Rahbek, S. 63 f.
- 23) Anf. Skr. S. 71.
- 24) Molbech og Grundtvig, S. 54.
- 25) Chr. Molbech og K. M. Rahbek, S. 71.
- 26) Brev af $3/8$ — 1813.
- 27) Brevet er offentliggjort af mig i Soraner-Bladet XV, Nr. 1.
- 28) Brev af $13/2$ — 1804 til Chr. Molbech.
- 29) Brev af $25/0$ — 1805 fra J. C. Molbech til Chr. Molbech.
- 30) Brev af $30/0$ — 1810.
- 31) Brev af $25/0$ — 1805 til Chr. Molbech.
- 32) Udat. Brev til Chr. Molbech.
- 33) Brev af $24/3$ — 1810 til Chr. Molbech.
- 34) Brev af $8/8$ — 1813 til Chr. Molbech.
- 35) Brev af $27/2$ — 1814.

